

26 dik szám.] Minden szombaton megjelenik két egész íven, vagy 24 ívnagyságu hasábon. | **KASSÁN, Junius 24** kén 1848. | Félévre előfizetés 6 fr., bérmentesítve, borítékban, s czímmel 7 fr. 12 kr. p. p. | **II** so Év.

Előfizetésrei meghívás a Kassai Képesujságra.

Folyó évünk első fele végihez közelegvén, bátrak vagyunk minden rendü polgártársainkat **Képesujságunk** előfizetésére **Julius 1°** napjától kezdve felszólítani. Ára helyben fél évre 6 fr., postán bérmentesen borítékkal együtt 6 fr. 24 kr. p. p. Megjelenik minden szombaton 2 íven, s ha elegendő előfizető leend: hetenkint 3 íven; — harmadikon kizárólag politikai ujdonságokkal.

Kassán májusban 1848.

Werfer Károly,
nyomdár és szerkesztősege.

Saint-Cloud palota rajzai.

Frankhon régi királyai számos pompás palotákat építettek, részint saját családuk számára,

részint pedig ágyasaik iránti kedvezésből, mert tudnunk kell, hogy Frankhon hajdani királyai általában mind kicsapongó, dőzsölő s pazar életet folytattak, alattvalóik keserves verejtékök kere-

setét tele marokkal fecsérték el ágyasaik s kedvenc udvaroncakra; lehet mondani: egész udvaruk egy nagy bordély volt. Innen következett aztán, hogy az erénytelenség a közép néposz-

ED. PEVARO. H. VALENTIN

Saint-Cloud. — Palota homlokzata a mulató kert felé.

tályt is megmérgezte; az ország kincstára kiürült, az országos adósság véghetetlen öszvegre növekedett, elannyira: hogy még az adó is bérbe adatott s a dolgozó nép tehetsége fenekig kimerítetvén, végre a lázadásnak kiütni kellett.

Reméljük, Saint-Cloud palota ábráit kedvesen veendik olvasóink, miután azok ezen fölséges épületről érthetőbb fogalmat adandnak. Saint-Cloud (Szeng-Klu) Páris és Versailles közt fekvő mezőváros pompás kéjkastéllyal (lásd az ábrákat), fölséges mulatóerdővel, 200nál több házzal s 1500 lakossal. Itt ezen palotában öletett mg III. Henrik, itt vette lakását Napoleon (s azézt mondatott a diplomatiában: saint-cloudi kabinet), itt volt április 7-től június 3-ig 1814 a szövetségesek s 1815 Blücher hadvezéri szállása s itt kötött meg július 3-án 1815-ben azon szerződés, mely szerint Páris a szövetségeseknek adatott át.

I. Pénz és hitel.

(Folytatás.)

„Pénz nem tőke,“ azt mondók, vagy ha tőke is, igen parányi részét teszi és teheti csak az országos tőkének. Azonban, nem tehetek róla, de nekem úgy látszik: kevesen vannak ez értelemben; sőt az egyenesen ellenkezik a hírlapi szokott előadással. Minap, hogy egyet említsek sok közül, a Pesti Hírlap így beszélt: „Nekünk tőke kell: most inkább mint valaha. A gazdaság, értem a földesurit, beruházási tőke nélkül eddig sinlódott; most semmivé lesz; ipar, kereskedés új életre ösztönözve tőke nélkül elhal. A forgásban levő papírpénzt körüli félelem elvont minden apró pénzt a keringésből. (Apró pénz alatt pengő pénzt ért bizonyosan az író). Nehéz napokban mindenki zsugorgat valamit nehéz órákra.“ — „Ha van még mód, mi az eldugott ezüstöt napvilágra hozza: ez magyar banknóta.“ Világos itt a pénznek és tőkének összefüggése. — Nincs tőke — azon jelentésben, melyben azt vettük, és melyben azt venni kell, — nincs tőke országunkban, nem azért, hogy kevés arany-ezüst pénz forog közöttünk; nemis azért, mivel az arany-ezüst pénzt a bizalmatlanság eldugja, melyet, közbe legyen mondva: semmiféle banknóta a világon ki sem húz rejtekezőből, hanem csak bizodalom. Kevés arany-ezüst pénz, azért forog vagy forgott is, mert a bécsi bankjegyek pófolták a fizetési eszközt; s a meddig pófolták: addig valóban feleslegessé tették a pengőt. Mihelyt azonban félelem támadt a bankjegyek leendő értéktelensége iránt, azonnal kevesebbé kezdék a fizetési eszközt pófolni, s természetesen a pengő kerestetik, melyet a papír kiszorított volt. De országos tőkéink csekély viszonyban és arányban állanak a pénzzel: volnának meg azok, nem sokára előjönne az ezüst pénz is, mely azokat folyósítja; vagy ezüst nem létben, bankjegyek folyósítaná. — Mindenesetre baj, hogy a bizalmatlanság az ezüst pénzt eldugja; de ezen baj sem okozza a tőkének nem-létét; mert a tőke más is, mint pénz; okozza csak a fizetési eszköznek szűk-létét.

Nincs, vagy aránylag igen kevés tőke van országunkban, mert keveset dolgoztunk, és azt is meglehetősen ügyetlenül dolgoztuk; mert az országos intézkedések, melyek mindannyi termő beruházások, vagy hiányzottak, vagy lehető esztelenül állítottak fel; mert a termőtlen költségek leginkább divatoztak nálunk; mert, mert, mert... ki győzné előszámlálni?! De a három kiírt oknak némely példái a többiekre is vezetnek. Termőtlen költségek leginkább valának a tisztújítási és követválasztási pazarlások. Ha valaki a köztudomásra jutott abbéli kiadásokat felszámlálná: igen hasznos munkát tenne, — mert belőle jobban mint bármiből láthatnók: mért vagyunk szegények? A nemeség sem birtokától sem iparától nem adózott, s mind a mellett napról napra inkább eladósodott; egyedül az említett pazarlás, és közönséges rossz háztartása miatt. — Azután ki volta-képes azon kárt felszámlálni, mely pénzben ki sem telhető; jóllehet következése adósságban mutatkozik? Értem az erkölcsromlást, mely az említett hazai intézkedésből folyt.

Országos intézkedések, melyek személy- és vagyonszármazást biztosítanak, hiányoztak; mert a legnagyobb résznek személyei nem voltak elegendően védve. Melyek pedig fel voltak ugyan állítva, de rosszul; azokhoz leginkább az igazság-kiszolgáltatás tartozik. Ismét mondom: ha valaki felszámláná, mennyi tőke tartatik fogva csódperek által, melyek a váltófeltörvényszéknél eldöntést várnak; szinte hasznos dolgot tenne. — Rossz intézkedés az országos közlekedés, mert az utak vagy hiányoznak, vagy hol vannak, feles haszontalan-költséggel építettek. A rossz számítás otthonos nálunk, az utcsinálásnál jeleskedett. Építette azokat a paraszt iszonyú idővesztetéssel, és hátramaradásával — de a parasztnak idejét és munkáját eddigelé nem becsültük; mert általában nem tudtunk időt és munkát becsülni. Merem is állítani, hogy (Török országot ki lehet-e venni!) egész Európában sehol oly kevesse nem becsülték az időt mint nálunk; nekünk az idő nem volt még soha pénz. — És az utakat oly szélesre mérték ki, mintha csupa Peking városokat kötnének össze. Hogy a haszontalanul széles ut temérdek munkát hiába elnyel, azt megyei mérnökeink elnézték. Azután a munka egyenesen alaptalan volt, — mert más évben többnyire meg kellett volna újítani. Ezekben és hasonlóban fekszik szegénységünk oka, melyet az ellenséges osztriai politika ellenére is kevesbithettünk vala, ha sujtásos nemzet nem volnánk. Ugy pedig azon temérdek pénzt, melyet állítólag a bányászat terem: kifolyt a kormány intézkedése nélkül is. —

Azonban, mint mondtam: azon előítélet, hogy pénz a tőke; igen el van terjedve. A múlt országlat alatt, midőn vasutak felállításáról vitatkozásokban vagy hírlapokban beszéltek, közönségesen így folyt az okoskodás: „A keringő pénz nálunk kevés (néhány 22 millióra tették hiteles? adatok után), a szükségellett és már országosan engedélyezett vasutak felállítása ennyi vagy annyi milliót követel: hogyan lehet a 22 millióból többet száz milliónál teremteni? Tehát külföldön kölcsönt kell szerezni, és általa tőkénk híjait pófolni.“

S itt vagyunk annál, mit hitelnek neveznek, s minek sokan tulságos erőt tulajdonítanak. Igyekezünk legegyszerűbb elemeiben felfogni, s magános és országos viszonyában előadni.

Egyes ember és egész ország bármint költséget csak gyűlékből, szerdekből vagy tőkéből tehet: költeni csak azt lehet, a mi már megvan. Egyes ember valamenyi tőkéje állhat merő pénzből; országos tőke, mint előttünk világos; merő pénzből nem állhat. A tőke tehát többféle: közönségesen szokták fekvő és forgó tőkére osztani; s nem is hibázunk, ha tőkének az öszves vagyont nevezzük. Ennél fogva mondhatjuk, hogy a vagy on is fekvő és forgó. Egyes embernek fekvő vagyona földbirtok, épület; forgó vagyona, melyet in g ó v a g y o n n a k nevezünk: pénz, gabona, bútör stb.

Valamint tehát egyes embernek, egy országnak is összes tőkéje fekvő és forgó. A fekvő tőkéhez s tartozik a föld a maga természeti előnyeivel. Ha valaminél, az ország földjénél tűnik elő világosan, hogy pénz nem teszi az országos tőkét; minthogy ez olyan tényezőkből is áll, melyeket pénz által meg sem lehet határozni: mivel vagy árok nincsen, vagy becslés felettiek. Játékban kérdezik ugyan a gyermekek: hallod, te spanyol király, mit ér országod? de komolyan emberek nem tehetnek ilyen kérdést. — Az országos fekvő tőkéhez tartoznak azután még minden javítások, és beruházások, melyek által a föld használata öregbítettik és biztosítatják; tartoznak mindenféle intézetek. Az országos forgó tőkét teszik a természetények és nyers anyagok összege; azután mindenféle készítmény, gyártmány stb. Hogy azok között élelem és ruhakelme, vagy az ugynevezett eredeti kellek,* első helyen állanak: szükség-

* A francia nagy forradalomban 1793-ban nevezték eredeti kellekhez tartozó árúknak (marchandises de première nécessité) kenyeret, bort, húst, gabnát, lisztet, fő-

telen megemlíteni. Látni való, hogy az emberi szükségeket csak azok által lehet kielégíteni, mik a nyers anyagok és készítmények rovatába esnek. Mind a mellett a pénz is tartozik a forgó tőkéhez, mint azon jószág, mely a forgalmat eszközözi, és egy egyesekre mint országra nézve is, vagyon képviselő. — A földet és a természet ereit kivéve minden mást szorgalom és munka állít elő; innen, hogy ismételjük: minél több és ügyesebb valamely ország lakosainak szorgalma és munkája, annál nagyobb lesz tőkéje s annál gazdagabb ő maga. Ennél fogva hol lehet sok pénz? Ugy-e ott, hol nagy a forgalom és sok vagyon van: egyebütt lehetetlen hogy az nagy mennyiségben találtassék. A bányászat azért nem gazdagíthat meg országot: mert annak terményei is csak más szorgalom és munka által vásároltatnak meg; mert azok magokban Midás meséjére emlékeztetnek. Azért van az, hogy minden arany-ezüst bányáink ellenére mind addig országos tőkék nélkül leszünk; míg ügyesebb szorgalom és több munka nem fog mindent megtermékenyíteni. —

Lehet költeni termőleg, lehet termőtlenül; de az mindenesetre a meglévőből történik. Azonban megesik, hogy valakinek fekvő és forgó vagyona van, még is nemi akar vagy nem szeret belőle költeni, mert p. o. a gabonának most nincs ára, s ő sajnálja olcsón elvesztegetni, hogy tartozását lerójjá. Mástól vesz tehát fel kölcsönt, ki is szívesen ad neki: mert bizik a kölcsönkérőbe, — s mondjuk, a kölcsönkérőnek hitele van. A hitel tehát bizodalom az iránt hogy valaki tartozásainak eleget tehet. A hitel az adósnak tehetségén alapszik: tehetsége pedig itt a vagyon; tehát az adósnak fekvő vagy forgó tőkéje. A nyelvszokás tehetős embernek nevezi a vagyont, (angol nyelven értékesnek híjják „what is he worth?“). Látni való, hogy józan hitel soha nem leendő; hanem meglévő vagyonon alapszik, jóllehet leendő nyereségre kölcsönözhet. De tulajdonképen a leendő nyereséget a kölcsönvevő, a meglévő vagyont a kölcsönadó mérlegezi.

Ezennel a hitel hatásának másik elemét érintjük, melyet soha szem elől vesztetni nem lehet, ha tulságos szárnyakat nem akarunk neki adni. A hitelező a meglévő tőkére vagy vagyonra hitelez: a kölcsönző a leendő nyereségre is vesz fel kölcsönt. Ha nem valósul a nyereség, a kémlet a meglévő vagyont emészti. Tehát, ki termőtlen költségre vesz fel pénzt: az okvetlenül vagyont, nem jövedelmét költi. Képzeljük, hogy valaki nemcsak forgó tőkéjével, hanem még többel is tud folyvást nyereszkeskedni, arról mondhatjuk, hogy némiképp adósságainak arányában gazdagszik, — feltéve, hogy a nyereség felülmúlja a kamatokat. Azonban egyes ember sem fogja vég nélkül hitelét akképp használni már azért sem; hogy a nyereszkeskedés nem mindig bizonyos; főképp pedig azért nem: mert mindennek értéke a használat által határozottatván meg, a használat pedig az emberek fogyasztó tehetségétől függvén, a kémlet valahol megleli határát.

Teremt-e a hitel tőkét az egyesnél? Nem, ha szerencsés eseteket kivesszünk, melyekre azonban ugy nevezett szilárd kereskedő sem épít, ne hogy ország építhetne. Mit csinál tehát a hitel? Mintegy pénzzé teszi a fekvő tőkét, vagy a forgónak azon részeit, melyeket most nem akarunk eladni: tehát szoroson véve káros eladásokat akadályoztat, mi által felette sokat használnál, és a működést elindítja és fenn tartja, mely azon esetben elmaradna, midőn kár nélkül nem lehetne a tőkét pénzzé tenni. Kivételt látszik tenni s még sem a szerencsés esetek közé tartozni azt, midőn valaki kölcsönt kap személyességére, t. i. általa teendő szolgálatok alapjára, melyek díjából fizetendi az adósságot. De csak látszik is tenni: mert itt is, némi fekvő tőkét, ugymint

zeléket, gyümölcsöt, szenet, fát, vaját, fagyút, kenderet, lőt, sőt, hór, posztót, gyapjút; melyeknek árát a törvény határozta meg, a híres maximum által.

személyes ügyességet folyósít, vagy tesz pénzzé. Egyébiránt ebbeli hitel országos gazdaságban semmi befolyást nem gyakorolhat, oly parányi az.

Tekintsük most az országos hitelt, vagy különösebben mondva, az állami hitelt. Mert testületek, társaságok hitele teljesen a magánosok hitelével egyez; jóllehet azok természetesen óvatosabban működnek mint egyes ember.

Az állam is kénytelen költeni: tehát neki is kell lenni, miből költsön. Az országos tőkét (ország földje, beruházások, intézetek; nyers anyagok, készítmények) nem lehet azonosnak tartani az állam tőkéjével, mert az országos vagyonság más mint helyesen rendezett financia; azonkívül öregbíti, p. o. hitelintézet, országút csatorna stb. tán nem is hoz be semmit az államnak. Egyenesen a tárgynak menvét, látjuk, hogy az állam szokott jövedelmei vagy onnan erednek, honnan magánosok jövedelmei; tehát, fekvő birtokból (állami jószágok) iparvállalatból, melyre nézve a magánosokkal egyenlő lábon áll, s gazdalkodását azon megszorítások között, vagy előnyökkel viszi mint azok; vagy saját jövedelmei vannak, például ugynevezett királyi haszonvétekből, (sóból, bányavámból), melyekre nézve a közönséges jövedelemnél többet húzhat; mert egyedársági joggal bírja; végre adóból, mely ismét vagy díj, midőn az állam különös teletért a magános, ki azt okozta: fizet; vagy szorosan véve adó, akár egyenesen adó gyanánt, akár mindenféle vámban, fogyasztásban fizetessék. ezekenl fogva az állami háztartásnak vagy financiajának tőkéje, miből az állami költség történik: állami jószág, iparvállalat, királyi haszonvét, és a lakosok adóztatása.

Nézzük: vajjon az állami hitel szintén bizodalom az iránt, hogy tartozásainak eleget tehet az állam; és vajjon az állami hitel is csak azt lehetségesíti; hogy a tőkét mintegy pénzzé teszi vagy folyósítja? Magányember hitele — mit már előbb mondtunk volna, ha közelebbi alkalmazását kellett volna mutatnunk — vagy személyi, vagy vagyoni. Amaz tulajdonkép azon bizodalom, melyet az adósnak becsületessége költ bennünk iránta; miszerint azon embernek hitelezünk, kirel meg vagyunk győződve, hogy kötelezettségét ezentul akarja leróni. Törvénykezésben az ingó vagyont is számítjuk a személyi hitel alapjához, s a váltóüzlekedés az így felfogott személyi hitelen foly. (Közbe legyen mondva: váltótörvénykezésben a fizetni nem tudó vagy nem akaró váltóadósok személyi letartóztatása, a személyi hitelnek következtése és táplálója; bármin vélekedj is a félreértést és egyoldalú emberkedvezést.) Egyes embernek vagyoni hitelét a fekvő birtok teszi. (Ezt nemcsak szemmel hanem kézzel is tarthatni; azért a vagyoni hitel fenntartása józan törvénykezés mellett nem kívánja meg a személyi letartóztatást.)

Lehet-e már az állami hitelen a személyi és vagyoni oldalt megkülönböztetni? A legbecsületesebb embernél sem elég a személyi hitel, mivel ha akaratjáról jót áll is becsületessége; de nem állhat jót életéről. De állam, az emberi dolgokhoz, és egyesekhez képest, halhatatlan: ennél fogva a személyi hitel legnagyobb hatású államra nézve. Hanem bár némileg halhatatlan az állam, mégis változik a kormány, változik az alkotmány: személyi hitele tehát minden államnak azon bizodalomban áll, hogy a törvényhozás minden alkotmányi változás mellett is az állami tartozásokat mindig elfogadja és tiszteli. Minél nagyobb lehet azon bizodalom általában, s különösen a hatalomban levő kormánynak szilárd — józan — és jogossága iránt; annál nagyobb az állam hitele. S nekünk úgy látszik az állam és az egyes ember, hitelre nézve megfordított viszonyban állanak. Személynél a vagyoni, államnál a személyi hitel a tulnyomó.

Mert mi lehet alapja az állam vagyoni hitelének? Igaz, mi az állam tőkéjét vagy vagyonát teszi: ugyint állam jószág és iparvállalat, királyi haszonvét, a lakosok adóztatása, az egy-

szersmind vagyoni hitelét is teheti. De minthogy az állami akaratot emberi törvénykezés nem kényszerítheti; azért csupán a bizodalom, hogy az állam magától akarja tartozásait elismerni: teszi az állami hitelt.

Mindazonáltal valamiből kell a tartozást leróni; tehát, bármint fogjuk is fel az állami hitel természetét; a kérdés, hogy mit mivel az, folyósítja-e az állami tőkét? felmarad, s vele összefügg az állami hitel megbírhathatása is. E helyen a pénz hatása újra felmerül. Kik azt gondolják, hogy a pénz már gazdagság, azok annak vég nélküli szaporodásában az állami fizethetőség kimeríthetlenségét látják. Meddig azonban arany-ezüst pénznél maradnak elméledésökben: addig a valóság országából ki nem repülnek. Mert a természet korlátolja a kívánságot. Ha pedig valahol rendkívüli gazdag bányák találtatnának is fel, az arany-ezüst olcsóbbá válhatnék ugyan, mint vált is már; de azért becses jószág mindig maradna. De a pénz nemcsak jószág magában s egyszersmind valaményi jószágnak képviselője: hanem forgalmi és fizetési eszköz is. Minthogy már a forgalom elkerülhetlen szükséges, azért elkerülhetlen a forgalmi és fizetési eszköz is; melyet tehát arany-ezüst nem léteben másból is csinálnak. S itt az állami hitel ajánlkozik s lehetséges teszi a pénzképviselőt, vagy a papírpénzt. Jókora ország, minő magyarország, bizonyosan 5—6 milliónyi képzelt forintot, vagy papírpénzt elbírna minden biztosíték nélkül is, ha törvényes fizetési eszközzé tétetnék. Azonban, mihelyt a szoros szükségén felül adatnék ki az ily papírpénz; azonnal árúva lenne, s zavart okozna mindenfelé. *Hunfalvi Pál.*

(Folytatása következik.)

A Kéjelet.

(Álíhlet-pathos.)

Álmosan dugá ki rőt parókáját hajnal kisasszony az éj fekete pokróca alól.

„Ehredtél kilenc harminikus verébtörök üdvözlé a rozant téglakeritén élén, Irmesi Homonnai Imre féle gyönyörű zengelmű kéjnamorító melodiában; mert három abrakoló mén étkézésének inycsiklandó maradványai fejlenek szemgyönyörködteőleg ki apránként a szürkület kétes homályából.

Egy pár cigányfecske csattogott még üdvözlő duettet az eresztől a rőt paróka világának: melyek gyönyörködve szemlélték miként röppen fel a dús szemét dombon három legelésző kórhadt patkány előtt egy egy piros gyomru szúnyog s gömbölyű kecsü igénytelen legyecské.

De kéjnamorító verébmelodia, szivderítő örömitas fecskeduett, mind semmik Ferdinand ur kebeldagasztó és zajló örömtengerárjának hullámbirkózásához képest.

Ó a tornában áll, hosszú tagjain rokoko sláfrók folyt alá festőileg; természetes talpai fekete szőrösizmában pihentek, könyökei a könyöklőn nyugvának és szemcivel — vagy inkább csak jobb szemével, mert a balt a mult éjel strófoló fogfájás, megbocsáthatatlan confidentiával, impertinensül meghizlalt bal arcája alá rejté — tehát jobb szemével a rőt hajnal kecsibe mélyedvén, költői mélasággal fülelé a kelő szép üdvözlétére madárkebelből föllengő melodiát.

Ohajtott volna Ferdinand ur, keble kéjnamora ádáz zajlatában verebet, fecskét, patkánt s az egész világot karjai közé ölelni. Igen, mert ő mondhatlan boldog volt! És bár éjfélig kihozta a szerénytelen fogfájás viséttjével; már éji két óra óta eped a tornácon hajnal kisasszony ébredte után; mely soha nagyobb napnak — mint a mai — előpósta Ferdinand ur szerint nem volt s nem leend.

S honnan az öröm füszeres epedés Ferdinand ur lángoló keblében? Ó, valamint egész D. városa is tisztujtás nagy napjára viradt; tegnap pedig a rúkatcai polgárgyűlésben tisztügyésznek jeletetett ki — de csak ő maga, nem pedig D. városa is — s ma bizonyosan elválasztatik e zsiros hivatalra.

„Ah Anastasia, miért nem is vagy itt, hogy duzzadó keblemre öelve osztanám veled e kéjzónító s bitorlelbelben lengő aurora örömeinek ambróziás nectarját!

Látnád minként önti el varázsfényével a nappal bájpóstája ama regényes roskadozó téglakeritést, miként a festőileg rongyos mohos zsindeházat, s mint teszi költőivé naiv patkányaival amaz igénytelen szemetdombocskát. És hallanád e kedves madárkák torok-billyentyűnek mennyei fuvolaszerü szívhez repeső bájjengelmét! Ah, miért nem is vagy itt Anastasia!”

Ezeket szónoklá költői hevültében Ferdinand ur. És még mindegyre hajnali boru derengett a táj felett, mindegyre folyt a veréb — fecske — melodia, mindegyre legelésztek a naiv patkányok az igénytelen szemetdombocskán.

„Ah Anastasia — sohajta ismét elragadtatva Ferdinand ur — jöjj! jöjj! mert elhal keblem élete a kéjzón mánor hullámaiban; inaim hurjai immár meggyökönte: legalább érzőkebled sárga dinnye halmaival ne pedig e cigánymázolta tornácfoldezet szolgáljon matrácul érzelemdús gyöngéd tagjaimnak!

A nagyreményü hivatalnok elhalgatott, arca aurora rőt parókájára meredt, s karjait szivrepesztőleg öltögete feléje!

Ekkor szelid nesz lebegett zephir szárnyain a boldog hivatalnok felé; nesz, minőt asszony-papucs csoszogása szül.

És a sötétlő tornác végén aurora fényénél feltünik a papucs urnője, egy bájidomzatu kecses nőalak.

„Ferdinand!”

„Anastasia!”

Ferdinand Anastasia felé tántorgott kéjnamoros léptekkel, Anastasia Ferdinand felé csoszogott.

Ajkaik iszonyu kebellázító hajnali csókban tapadtak egyívé.

Aurora pirulva mosolyga e pásztori jelenet felett, veréb- és fecskemelodia elnémult, s a naiv patkányok celláikba futottak, ki nem álhatván e jelenet rettentő édességü tüzet.

Szép volt Anastasia, a női kellem grátiamagzati teljes számmal mosolygtak arcain. Csak az hozná a költőitelen embert kísértetbe kellemetlenül nyilatkozni ez arc bájai felett: hogy a pajkos kellemmagzatkák valódi népvándorlási forradalom szinterévé alakíták e kecses arc tartományát.

Az arc pirja t. i. makacsul az orr hegyén üt fel össze vont táborát, az arc lapályára szorítván le az orr havas legioját. A szemöldök, pillák és haj barnasága a száj völgyében fogak gyöngysziklái telepedett meg sötét családjával. Nehány erődús óriás szemöld — és pillaszál pedig, melyek el nem hullottak a népvándorlás hosszas forradalmában: zsoldos határörökül szolgáltak a száj völgye partjain a sziklai lakosoknak, s így tovább.

De mind ez költőies Ferdinandunkat legkevésbé sem hozá ki sodrából; ő sokkal élesebb fantáziájú egyén volt: sem hogy kellő helyére nem tudta volna képzelni kedvese arcának kellemkeit.

A kéjes reggeli csók — mely egész igénytelen leírásom végzeteig nyult — végre elcsattant.

„Ferdinand!”

„Te itt Anastasia?”

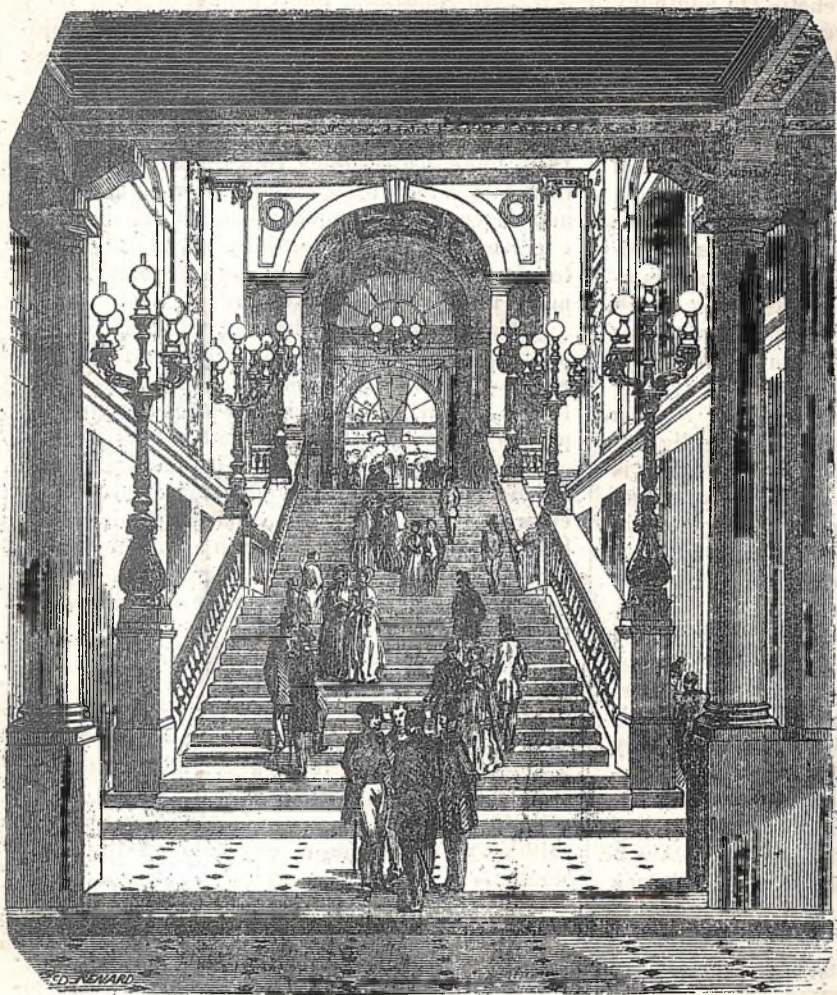
„Igen jöttem örömitasodni a hivatalnoki fendobogó kebel patakzó kéjárjából; jöttem téged üdvözölni, és üdvözölni jövendölésem teljesedten: miszerint megmondám, hogy egykor még boldog Anastasiád születendő magzatának boldogító családapjuk leend szíven isten és emberek előtt!”

„Anastasia!” fuldoklá repedni készülő kebellet Ferdinand ur.

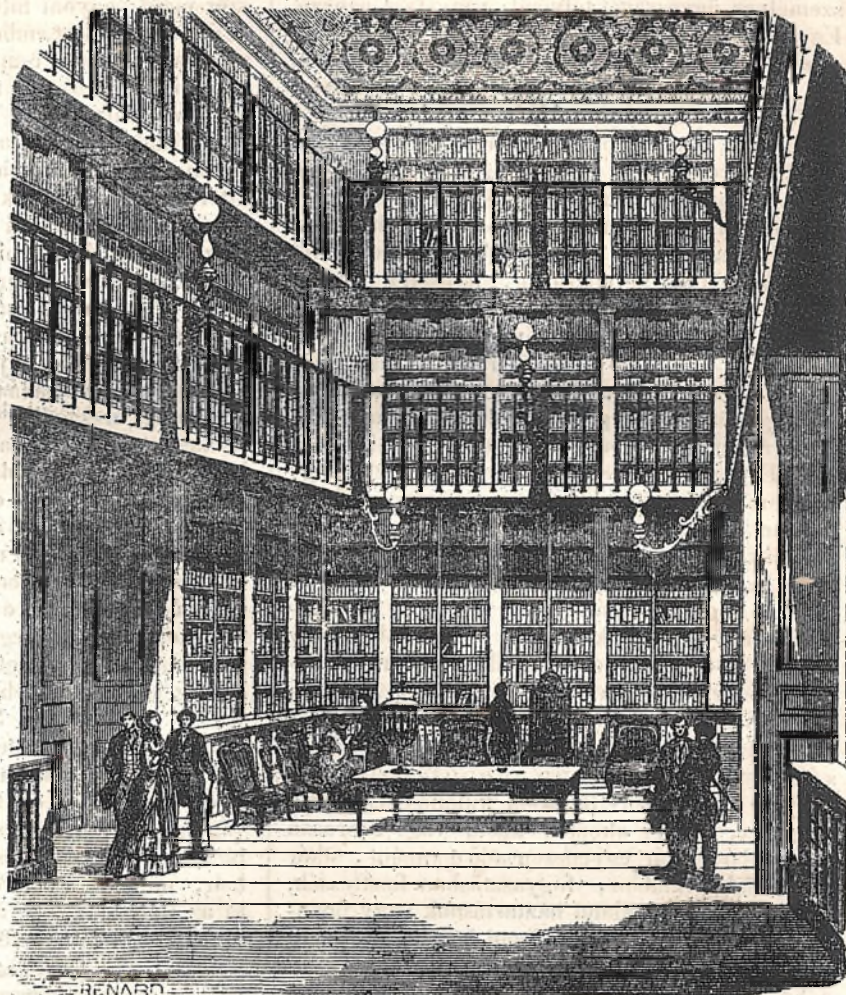
„Menyei kis tisztügyészecském!” — olvadozák Anastasia kedves ajkai.

„Angyali tekintetes tisztügyészém!” — ekhozá kéjnamoros hangon a nagy reményü hivatalnok, s ajkaik ismét szörnyű szép és édes hosszú csókban forrtak össze.

„Jöjj édesem, hívós szellő kezd lengeni, ki ne hűtsük magunkat; jer szobádba, ülünk a di-

Saint-Cloud. — A nagy lépcső.

Saint-Cloud. — Könyvtár.

vánra s keblemre hajtva fogfájástól kinzott fejcskédet pótold ki pótold ki hosszú édes szép

álmokkal éji nyugtalanságodat! — így Anastasia; s pillanat alatt kanapén ült a pásztorpár.

„Ah Ferdinand! mikor az ügyesbajos ember egy tallért tesz asztalunkra!”

Saint-Cloud — A nagy csarnok.

„Egy aranyat Anastasia!”
 „Tizes banknótát Ferdinand!”
 „Ötvenest Anastasia!”
 „Mily boldogok leszünk!”
 riadák édelve mindketten.
 „Es mikor a konyhába hozták a szép kövér koppasztott ludat!”
 „Koppasztott malacot és egész bárányt Anastasia!”
 „Es mikor egy pár szép süldőt hajtának be a kapun Ferdinand!”
 „Es egy szép tinót Anastasia!”

„Es egy gyönyörű borjas tehenet Ferdinand, és nem kell rosz tejért pénzt adni a piacon. Ah minő kéj és boldogság!”

Ferdinand nem ekhózott többé, pilláira álom nehezült önszárnyaival.

„Mászor becsületesebben viseljétek magatokat s vigyázatok, hogy köröm közé ne kerüljétek... egyebiránt az ügyeshajos embert mindig megszoktam hallgatni s ha lehet, segítem: most pedig mint gyanus személyek egy óra mulva belől ne merészeljétek lenni a város kapuin!”

Ez épületes intést és tisztügyési parancsot teljes tekintéllyel, mint tisztügyész álmában, éppen három zsebmetsző művész előtt dörgé el Ferdinand, mindegyik tárcájának tartalmából két harmadrészben osztóván: midőn az utcáról hangzó nagy láрма szakítja ketté édes álmát.

Felugrik. A felvont ablakredőnyökön át teljes fényben süttött már be a nap; Anastasia az ablaknál egy szalmaszéken ájuldozik. Az ablakhoz rohan; kinéz. Két gyűlölt férfit hordoz a néptömeg vállain kiabálva: „éljenek derék tisztügyészeink!”

Ferdinand szeméi zöld karikákat és fekete szikrákat hánytak s Anastasiára rogyott.

Sátoralja-Ujhely.

(Zemplén vármegyében.)

E magyar szabadalmas város meglehetősen épült a Sátorhegy aljában, miután előbbi helyéről a rakoncátlan Bodrog kiszorította. Földes ura herceg Brezenheim, kinek taxát fizetnek, sok zsidó fészkel itt. Rongyva patak sokszor záporoktól megdagad, és aljában garázdálkodik. Vanak kegyes rendi atyák itt s népes gymnasiummal dicsekszenek. A vallásosság itt otthonos, még a nemes urak közt is több kegyeletes és vallásos ember található. Itt kezdődik a Hegyalja gyönyörű hegyláncsal, és pompás borral, s tart Bodrog folyó mentében 6 mérföld hosszában Tokajig. — A megyeház itt van, jó rendben látszik lenni, rabok számára dolgozóház is épült. A levéltár különösen szépen van rendezve 5 teremben: 1280tól vannak benne okiratok, és legjobb lajstromok,

mely példás rendet legkivált Szirmay volt jegyző, és derék írónk Kazinczy Ferenc-

nek köszönik. A magyar vendégszeretet itt otthonos; földi, ha vágy ébred benned hegyalját látni, pedig ébredjen ám! Kö-

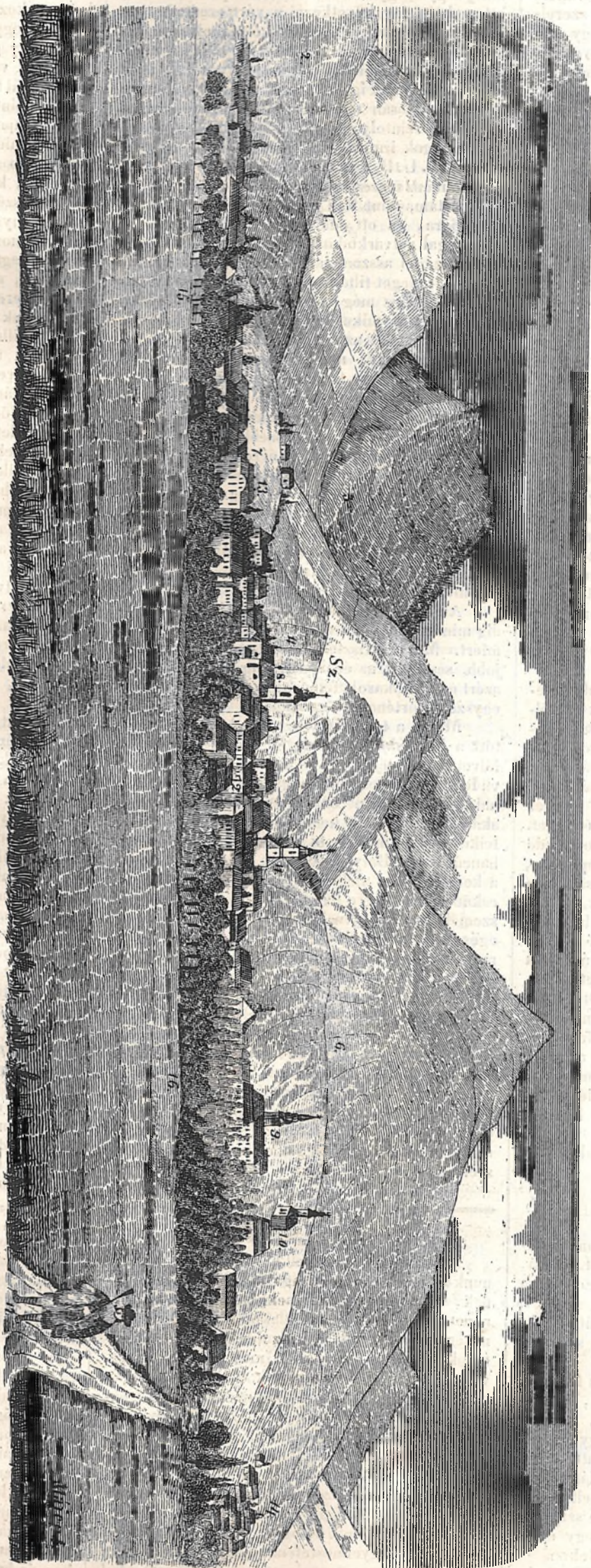
szöntsbe Vitéz Vince ujhelyi főesperes népész uramhoz, talpig becsületes, művelt, s vendégszerető házi gazda, ő legbiztosabb kalauzod; és legkellemesb társalgód leszen. Ez tisztelet adója. — Am hogy e magyar városról jobb fogalmunk legyen, számszerint ki-jeleltük nevezetesb pontjait: 1. Várhegy (legtetejen róni-oszlop tűnik fel, némelyek szerint hajdan itt keresztbarátok zárdája állott). 2. Boglyaska. 3. Sátorhegy (melynek sátoralakja; s nevét ettől kölcsönzé a város). 4. Szárhegy (ezen Sz. betűk tűnnek fel, melyek azon alkalommal 6 ölnyi nagyságban pörköltettek a hegyoldalba, mikor Széchényi István nagy hazánkfia a tett emberé Bodrogon felhajózott legelőször a gőzösön, a lángszívű hazafit ily rendkívüli ki-világítással akarták megtisztelni zemplén fiai. Többen az időtől e Szárhegyet Széchényi-hegynek kívánták neveztetni). 5. Fekete hegy. 6. Magoshegy. 7. Hecské (vásárállás). 8. Kath. szentegyház. — 9. Kegyesrendháza s gymnasium. — 10. Görög egy. templom. — 11. Reform. Imaház. — 12. Vármegyeház. — 13. Herceg Brezenheim laka. 14. Ungvár (pincék). — 15. Megyei szedreskert. 16. Matolai féle mulatókert. 17. Zempléni köznépvisélet.

M. I.

Nyílt levelek.

Kedves Öcsém!

Már csak sok éveket leélttem, de ily zavarodott időt még sem láttam soha, már nem bírom elképzelni mi lesz a világból. Uram teremtő! hány restauración vitézkedtem, hány titkos conferenciában részt vettem, hány redemtusnak ütöttem helyre jobb dolgát! ha pedig udvaromra álltam jobbágyaim már száz lépésnyire hónuk alá tették süvegöket, boldog polgártársaim olyan nagy bizodalommal jöttek elejém, szinte ragyogott szemök világa; vége van, édes öcsém, vége van mindennek: — forspontom annyi volt, hogy ha látogatóba kellett is mennem valahová, akár 16 lovat kaptam volna egy kis rongyos papirosért; tojásom, tyukom, rucám, ludam ur Isten áldotta jó szokásból annyi volt, hogy talán szakácsném sem tudná megmondani mennyi! boldog Isten, most pénzért is föltett kalappal beszélnek velem, velem mennydörgős adtát, a kinek az előtt annyi százan süvegelték! de úgy van az, a szabadságosztogató uraimék is megjárhatják még a drága szabadsággal!

SÁTORALJA-UJHELY
(Kéltér)

1. Várhegy. — 2. Boglyaska. — 3. Sátorhegy. — 4. Szárhegy. — 5. Feketehegy. — 6. Magoshegy. — 7. Hecské (vásárállás). — 8. Kath. szentegyház. — 9. Kegyes rendháza s gymnasium. — 10. Görög egy. templom. — 11. Reform. Imaház. — 12. Vármegyeház. — 13. Herceg Brezenheim laka. — 14. Ungvár (pincék). — 15. Megyei szedreskert. — 16. Matolai mulatókert. — 17. Ujhelyi köznépvisélet.

Tegnap Katica nénédet akarom vala volt meglátogatni, és nem akarhatván az én 9 éves csikóimat egész napi utra megviselni, lovakért küldöttem légyen, és gondold el az Isten szerelmére, azok a sehonnai büszke emberek egy napi utra 5 pengő forintot szentelnek kedvednek, 5 pengőt — horrendum dictu! mit cselekedtem? igaz ugyan Katica nénéd vajdudó felben van, de még sem mentem el hozzá, inkább nem akarom látni az olyan szabadság gyermekét, mint 5 forintot fizessenek; én ugyan öreg meglett ember létemre nem leszek a világ bolondja; inkább itt-hon maradok és makra pipámat tisztítgatom.

Most írom még csak meg a csodák csodáját; nálunk a törvényeket mult napokban olvasták, a kíváncsiság engem is oda csábított mint törvénytudót; gondold meg csak, kedves öcsém, alig lépdelek a támentalan sokaság felé, egy hajdani jobbágyom hozzám toladodik, megáll mellettem egész gravitással, és teljes súlyu markát vállamra csapván, így szól: Nus hogy vagyunk kedves polgártárs, ugye biz szép időket élünk? — én most is csodálom magamat, hogy birtam magamat a ponfoncsapástól megtartóztatni, én több it. és ns. vármegyék táblabírája, még 30 év előtt honorarius esküdt, parasztnak polgártársa! — de meg is tettem a magamét, nem ettem én nadragulyát, hogy panyókás mentémet egy betyár ingéhez köszörüljem, a dolog kezdetére sem várván, egy régi szolgabíró barátomhoz mentem, és az ily nevezetéseket ellen ünnepelesen tiltakoztam, sőt mint barátom urammal megegyeztem, tiltakozásomat jegyző-könyvbe is befogom iktattatni, hogy lássa az utóbbi világ is, mily kemény elhatározottsággal tartom meg eskümet, melyet még 50 év előtt a vármegyeház küszöbén százaknak fülehallatára fenszóval elmondottam.

Az hallom, hogy te magadat az önkénytesek sorába akarod beírni, no még csak ez kelletne a familia szegényéhez, hogy egy századokon át szüzen megörözött bullaris nemeslevelet a kúba vess, és azon csöcselék nép sorába állj, mely magát önkénytesnek nevezi. Öcsém tudd meg, ha apai tanácsom nem fogna rajtad, ha azér a nyomoru 8 krajcárért becületedet, életedet, és nemességedet feláldoznád, ha — mondom, tudd meg, az én ajtómon soha többé be ne kopogtass, hanem menj pokolig, vagy ameddig tetszik; de én anyámfiának nevezni soha nem foglak.

Irod, hogy ezüstömöt tegyem le a haza oltárára, ilyen tanácsokkal nekem többé elő ne állj, mivel szádra koppantok, hát azért váltottam vissza nagy keservesen, hogy egy éretlen tanácsra felaldozzam, azért tettetek paraszttá, hogy az se maradjon, a mi régi uraságomnak emléke legyen? jobb bizony halgatsz, mint ilyeket fecsegsz.

No most többet nem írok, majd elvárom helyére tér-e eszed, ha jobban viseled magadat, meglehet, hogy egy csikóval megajándékozlak, de azt meghagyom, nemességedet ne bitorold bátyád

ttes nemes bodafalvai Boday Bálint s. k.

Szeretett Honpolgár,
Kedves Uram Bátyám!

Vettem levelét a napokban, s azonnal kívánván válaszolni, teszzen fiui tisztemet. Kedv. U. B. ugy látszik: egészen föl van boszongodva az új események ritkasága és gyorsasága miatt, hiszem, hogy kegyesen meg fog bocsátani, ha teljes fiui bizodalommal fogok kegyes szívéhez szólani.

Az ó világ már lejártá pályáját, a tengely, melyet annyi századokon át koptatott, részint megkorhadván, részint elpudvásodván, de legkivált a sok ferde utak által igen is elgyengített, a reá rakott visszaélések terhe alatt összerogyott; erre világszerte nagy zaj és láрма keletkezvén, s mellette nagy porfelleg emelkedvén, származott, hogy az embernek szeme szája eltelvén, épen nem csoda, ha feje mintegy elkábul a hallottakon, s az újdonan történtenek.

K. U. Bátyám a régi kerék vágást megszokván, épen nem csodálom, hogy zavarba jött, de

azt csak elhiszi, hogy a hol annyi nemzet fog kezdet egy új pályára kitüzésére, hol annyi segédkar jó egybe egy felfordult kocsii helyre állítására, ott csak be fog következni a várt eredmény, a mit pedig hiszünk, az iránt kétségünk nem lehetvén, bizton remélem tisztelt U. Bátyám megzavart érzelmeinek tökéletes megnyugvását; az az hogy valaminth igen bölcsen, és mindnyájunkra nézve hasznosan tudta magát alkalmazni a régi világhoz, szintoly okosan, és üdvösen fog járulni az új dolgok irányához is; ezt minden jó magyar elvárja K. U. B. tapasztalt jó szívetől.

A mi az önkényességé illeti, és ezzel épen ugy jártam, mint K. U. B. első nejével. Elment patvariára, és ott nem patvariáskodott, hanem valósággal patvarkodott, beleszeretett a tekintetes szomszéd asszony szép leányába, s bár az öreg néni eleget tiltakozott, fenyegetőzött a nőstül ellen, az még is megtörtént, egy boldog pár lettek; s mikor az eseményt a nénkának megírta, az csak az felelte rá: Már mit tegyünk a csintalan fiuval, minden megtörtént? no csak jöjj haza szerelmes fiam, majd meglátom milyen nőt vettél feleségül. — Engem elragadott a szabadság szent érzete, el hazám szeréfete, nőül vettem a szép szabadság legszebb leányát, kezdet fogtam, fölcaptam három évre, és így lettem önkénytes. Sőt mi több még különőség is van közöttünk, én 3 évre kötöttem le magamat, U. Bátyám pedig egész életére; nos lássa most itt vagyok megcsinált katona, valóságos magyar honvéd; s így mivel egy vízen usztunk át mindketten; nem hiszem, hogy tettemmel jó szívét meghabórithattam volna.

Az ezüst átengedését ismét ajánlom, és pedig minden boszontó akarattal nélkül, megmondom miért. Mélyen tisztelt U. Bátyám szíve sokkal jobb, semhogy az én dicséretemre szorult volna, azért nem is akarok felhozni okokat, hanem egy egyszerű történetkét mondom el.

Midőn a 4 év előtti tisztújításkor pénzt gyűjtött a korteskedésre ezüstjét elzalogította, s a fölvevő kölcsönért nagy kamatot fizetett, a jó szívű Icik oly szives volt, hogy első kérésére azonnal letette a kívánt összeget; már azt csak nem akarom hinni, hogy keményebb szíve lenne, mint Iciké, aztán most nem U. Bátyám fog fizetni, hanem Uram Bátyámnak ad kamatot és pedig az a kedves haza, melyet utolsó cseppvéig szeretni esküdt; és végre ha kedves volt a kölcsön saját személyére, menyivel kedvesebb lesz az most az egész nemzetre nézve? Tehát épen nincs oka reám az adott tanácsért boszongodni; sőt nekem van reményem, hogy azt vele született nemes jószívűségénél fogva a legelső alkalommal, és pedig a legszivesebben fogja teljesíteni; én már minden arany-és ezüstneműmet felajánlottam, azt csak nem engedi, hogy én kitegyek K. U. Bátyáman. Ha a csikót átengedi a legnagyobb köszönettel veszem, ugy is huszár szeretnék lenni, legalább az sem kerülne a hazának semmi kölcsébe: Vegye fontolóra K. U. Bátyám szavaimat, és ki őnt szeretni soha nem fog megszűnni, szeresse tovább is

engedelmes öccse Béla.

Magyar ügyeink.

Szomoru híreket kell minden oldalról hallanunk, kebelünkben a reactio apostolai működnek, számos helyeken a cibakos táblabírák és a népet fanatizáló papság toladodik követül, különösen az utolsónak kezé hadaráz mindenütt városokban a tisztujításoknál, megyékben a követválasztásoknál szerepel; sok helyeken a népet azzal ijesztgeti, hogy a jövő nemzetgyűlés a papok jószágát elszedni s a papistákat kalvinistákká tenni szándékozik. Minapában egy keresztes lelkes oly faluban, hol a lakosok mind jól beszélnek magyarul, tót nyelven papolt hallgatóinak, s egyházbeszédét azon ijesztgetéssel fűszerezte, hogy a papok jószágát elvenni, sőt a kelyheket is, ugy mond: elfogják szedni. — A cultusminiszeri figyelmemet, miszerint keményen parancsolja meg a papságnak, legalább ott, hol a nép magyarul ért, magyar nyelven papoljon,

s a magyarokat ne szlavonizálja. Jövő nemzetgyűlésünket pedig felszólítom, hogy törvényt alkotson, miszerint a papság minden világi ügyekben avatkozástól eltiltassék. Krisztus azt mondta, hogy országa nem e világi. De mi dolga is van egy papnak tisztujításoknál, követválasztásoknál, választmányoknál s más efféle polgári functióknál? — A katonákat mind ezekből kizárattok, mintha ezek nem volnának polgártársaitok; a papokat pedig, kiknek érdekeik különbözök a miénktől, mindenüvé bocsátattok. A pap olvasson, tanuljon, oktassa a tanodai gyermekeket, készítsen lélekemelő, kebelnyugtató egyházbeszédeket a helyett, hogy idejét világi cselszövényekre vesztegesse.

Szomoru híreket kell hallanunk kívülről; az illírek megtámadtak bennünket, s nekünk sem haderónk, sem elégséges álguyink és löszereink, sem szekerezésünk. Adja isten, hogy e vést elhárihassuk magunktól, de vigyázzunk: mert ha a fölkelte illírek jó vezérekre szert tesznek, bizony nem tudom, mint járhatunk. Az ellenek küldött ezredek némelyike, még nem esküdt meg az alkotmányra, tiszték nagyobb része (a lovaságnál különösen) német és aristokrata. Egy huszár ezredet ismerek, hol a tiszték nagyobb száma legkisebb vonalozommal sem viseltetik irántunk, s kik még e héten sem tették le alkotmányunkra a hitet. Államunk akármely ágát tekintjük, mindenütt kormányunk indolentiáját látjuk: sehol hathatos erélyességét.

Magyar ezredeinkhez már régen kellett volna polgári biztosokat küldeni, kik a tisztéket egybehivatván, elöbök tegeyk, hogy a magyar alkotmányra megesküdni tartoznak. A magyar kormány azonban a külhoniakat erőtetni nem kívánja, mire nézve azon tiszték, kik a hitletételt meggyőződésökkel összeférhetlennek vélik, ám szóljanak, s dolgaikat ugy intézzék, hogy 4 hét alatt vagy német ezredekhez lépjenek át, vagy hivatalukat tegeyk le. Elfolyván ezen szabott idő, a hadgyér ily tiszték helyett mindea igralom nélkül újakat, magyar szellemüket nevezzen ki. Ily módon szabadult volna meg hadseregünk a nemzetünk ezredeibe toladott s irántunk soha rokonszenvel nem viselhető egyénektől. — Jelenen Szegedre is egy ily teljes hatalmu bizost kellene küldeni, ki s ott egybegyűlendő sereget, annak vezéréit s ezek harcunkálataikat szemmel tartsa, a gyanus tisztéket s tábornokokat azonnal adja fel, s az ily egyének rögtön mozdítassanak el. — Így cselekedtek első lázadás idejében a franciák, s így tisztították meg seregeiket a gyanus, aristokratai és reactionalis szellemű tisztéktől.

Előttünk fekszik a „Közlöny“ 7ik száma, s bámulva olvastuk benne a honvédi zászlóaljához kinevezett tiszték névsorát. Látunk közte obsitos őrmestereket és exhadfiakat tisztékül kinevezve; de sehol sem az itt Kassán lakó, tősgyökeres magyar családbeli tiszta magyar szellemű s a megye által is ajánlott három jeles volt tisztet (az egy ellenség előtt is szolgált) s közöttük két fiatal testvért. Ezek egyike a bécsi mérnökakademiában, más a tulni árkász tanodában neveltetvén, néhány évig seregredeknél az idősb mint tiszt, szolgáltak; egyedül családi viszonyaik miatt lépven ki a szolgáladból. E két testvér ujjonnan kívánt a honnak szolgálni, folyamodásukat az illető helyen benyújtották s mint katonanövendékek bizonyára haszonvehetőbbek lettek volna, mint sok más eddig kinevezett exaltiszt. De természetesen Pesten nem volt pártfogójuk, mert egyedül ennek lehet tulajdonítani kihagyatásukat. A kassai zászlóaljnál látunk egy külföldit, valaha német ezrednél szolgált tisztet, ki talán még folyvást magyarul beszélni sem tud, irni bizonyosan nem. — Mindez a ministerium balfogásai közé tartozik. Uraim! ha így fogjátok a nemzet seregét organisálni, bizony csodák csodája leend, ha céljának megfelelő. Jelen időben nem elég, hogy a katonatiszt csak a gyakorlatokat tudja, s mint mondani szokás „tüchtiger Hausofficier“ legyen, mostani hadviseléshez és harctudományhoz hadtudomány, művelés is kívántatik.

Debrecen, hatodó 12. Délelőtti 10 óra tájban híre terjed: miszerint a kormánytól gyorsfutár által levél hozatott a polgármesterhez, mely Torontál s a szomszéd helyek nagy számu lázadósapatok általi megtámadtatását tudatva, minden honpolgárt fegyverre hív. Szívzakadva várunk a közgyűlést hirdető tábla kitevését: semmi-ből semmi. Tizenkettő megkondul: még sincs semmi előjel a gyűlésre. Már ekkor számos békélen kifakadásokat s élesb kitöréseket is lehet a szabadság téren gyűlönő polgároktól a polgármester megbocsáthatlan közönyössége iránt hallani.

„Tán biz azt akarják ezek az urak erővel, hogy egyenesen minden akadály nélkül nyakunkra jöjjon az ellenség; vagy tán elakarnak adni bennünket, avagy éppen vágócsordaként, kész vágószinre hajtani. Mert hiszen mióta csufoltatunk már nemzetöröknek — az isten fijáért! — s ime, bár halommal a fegyver a város házána: még is sem fegyverünk sem fegyver gyakorlatunk, pedig már füstben lángban a szomszéd háza!... s több hasonlókat lehet hallani. — Ilyes mi, jó egy lépés az illetőktől a népszörűtlenség díszes csarnokába.

Hatodó 13. Már reggel jókor hullámozott a nép a város háza körül s nehezen várta — a cigányhajnal felderültét — a 9 óra érkezését: mikorra a fekete tábla a közgyűlés megnyitását hirdeté. Végre megnyitott a teremajtó s nagy számmal tolt be a nép. Azonban a nagy melegség s gyenge felolvasás miatt támadt zugásban mit sem lehet hallani a kormányi levélből. Ekkor többek által felkiáltva nyilvánított közkívánatra, az ülésből rögtön nevezett küldöttség, a levelet a város háza udvarára lehozta s Csapó János főkapitány erélyes hangon olvasá fel annak tartalmát a nagyszámu község előtt; előlegesen, a levélre teendett határozatot is vázolatban — t. i. hogy mindenki fegyverrel, legyen az csákány, buzgány, bárd, szürony, kés, kard, puska s a t. készen álljon: hogy a felülről jöhető felszörlítésre nyomban megindulhasson — közölvén.

1ső Polgár. Tegnap lett volna ennek ideje nem ma, halják az urak!

2ik Polgár. Már a valami is, hogy senki fel nem mert a képviselők közül odabent szólalni a polgármester ezen hanyagságáért!

3ik Polgár. Képviselők?! biz azok csak képmutatók ha ha ha!

4ik Polgár. Fegyver urak, minek hever halomban zárt ajtók megett az a sok puska! én nem is tudom, hogy halgathatnak azok a képviselők olyan bárány módra abban a gyűlésben. Oly nagy szája volt pedig némelyiknek tisztujítás előtt, most meg istenért se szállana egy kukkot.

5ik Polgár. Hja polgártárs nem hiában a mi városunk címere keresztet hordó és könyvet taposó bárány. Azonban sohse jártassuk a rúdat olyan nagyon képviselőinkre, tekintsünk csak közelébe is szét a zöld asztal körül... na de jobb nem szölok, mert szabadság van, s egy némelyik bolond ember szabadsági elbiztatban könnyen főbe kolinthatna.

6ik Polg. Az istenért polgártársak, hogy mernek fényes nappal nagyfenszóval a város háza udvarán ilyeneket beszélni: nem félnek kigyelmetek, hogy mint lázítókat ebben a zavaros világban igen könnyen bedugtatják! (el surran.)

5ik Polg. Ebből is erélyes képviselő lett volna ám!

Hatodó 14. Követeink ma választattak meg következőleg: Deák Ferenc igazság ügyér Piac- és Hatvan utca által; Farkas Károly képviselő Czegléd és Varga u; Tar Károly tanácsnok Péterfia és Csapó u által. — Egyszersmind az igazság ügyérhez tüstént gyorsfutár küldetett megfudni: valyon lehetend-e szerencsés Debrecen öt követül megnyerni. A választ ohajtva várjuk. Egyébiránt ha Deák Ferenc ügyért nem nyerhetjük meg: még eddig úgy látszik, hogy Péczeli József tanár leend követünk.

Hatodó 15. Egy, Péterváradon f. évi jun. 10én kelt, — debrecenif Kerekes József

Csernovics kir. biztos titkára által, apjához Kerekes Ferenc tanárhoz intézett-levél olvastatott fel a casinóban, melyben az áll: hogy a csájkások kerületéből 4000ból álló tömeg jött 8 álgyúval Ujvidék alá, s a Duna másik partján ugyan csak 12000re menő tábor van Karlovicon; honnan a német helységekbe lázító felhívások küldöztenek szét a magyarok ellen. Majd, hogy f. hó 9én 15000 Szerb tört által a határon amazok segítségére, kiknek jutalmul a magyarok földé ígértetett, kik minden levélvivőt, s postát letartóztatnak, ne hogy az ügyérséghez tudósítás juthasson, s öszvesen 10én már Ujvidékre ütnek, mert nincs eleségök; ott pedig csak 12000ból álló védsereg van. Különösen kiemelendők következő sorok:

„Ha Magyarország magyar ajku népessége oly lelketlen marad mint eddig volt; egy 60,000 emberből álló népességű város (a levelirő Debrecen érti) egy pár száz önkénytelles beéri, s fegyvert nem fog minden ember ki bir: méltók vagyunk, hogy elveszünk; ezen nép, ha itt fent nem fog tartóztatni, meglátogatja Debrecen is, — s ekkor hijába őrszi a tanyáját s hijába fukarkodik egy pár garassával, mindene elfog veszni, mert a Szerviából segítségre jötteknek s a fel-lázított proletáriusoknak a magyarok földé ígértetett jutalmul“ s a t.

E levél 3000 példányban nyomatott ki, s Telegdi L. könyáros egy egy garasért adogatá; a magyar kormányhoz is elküldetett két egyén által a város költségén, hogy ha netalán a posták letartóztatása miatt nem tudná a történeteket: jusson tudomására az. Erre nem tudom mit szölljak. Tatán bizony Debrecen volt az egész országban az a szerencsés város egyedül, melynek jun. 10kéről szabadalma volt a tót pótentáktól, levelet kaphatni Péterváradról? Iszonyú circumspectusság! jobb volna biz urak kaszákat s más egyéb fegyvereket készíttetnének s adnátok a honvédek kezébe s ne hunynátok szemet, midőn oly nagy menységben hordják vidékre boltjaitokból a kaszákat s vasat!

Egyébiránt a fentebbi levél mily izgatottságba hozá a lakosok kedélyét: leirhatlan. Félelemről ugyan szó sincs: ez csak asszonyaink osztály része. Hanem csoportonként gyülekeztek fel a lakosok a szabadságtérre, élesen keltek ki az előjáróság ellen: hogy mind az említettek tudva sem intézkednek kellőleg a teendők felett, s nem gyakoroltatják a polgár katonákat. S hogy ha pénteken (16án) azon kedves hír nem terjedt volna el egy éppen Pestről jövő egyén által; miszerint az Ujvidék alatti kóborlázadók Jovics nevü tábornok vezérlete alatt magyar huszárok által szét verettek: nem tudom, meddig nőtt volna az ingerültség.

Hatodó 17. reggel. Eppen most vonul át a szabadságtéren egy gyakorlatról jövő fegyveres polgár csapat.

Hatvani.

Horvátország.

Jun. 16. Mi történt eddig Horvátországban, azt olvasóink már a hirlapokban olvasták. Egy mai napon Pestre érkezett futár ezen hírt hozta: Karlovicz egy romhány, 2000 lázadó illír elfogatott és sok lőpor és fegyver foglaltatott el. — A pétervári álgjuk alatt fekvő Ujvidék is, első mozgalomra, hason sorsal fenyegettetik.

Hir szerint Jellachich megszökött, Gáj cimborája pedig elfogva volna.

Ausztria.

Bécs folyvást a legnyugtalanított állapotban van. A császár nem megy el az ottani országgyűlésre, helyette öccsét Ferenc Károlyt várják. — Vajjon nem járunk mi magyarok is így? De van reményünk, hogy ó folsége irántunk szavát beváltandja, miután Battyányi közügyérelnökünk Széchenyi gróffal együtt e napokban ismét Inspruckba utazott.

Prágai zendülésről hallottak már olvasóink, azonban nem lesz érdeketlen, ha a bécsi

nyilvános munkák, ügyérségének erre vonatkozó hivatalos tudósítását itt közöljük.

A Prágából 16án este irt tudósítások igen szomoruk. A város bombáztatás következtében több helyen égett, nevezetesen a zsidóvárosban, hol a tűz pégyyszer oltatott el. Sok épület leromboltatott, így a gróf Colloredo palotája is. Városból a katonaság Hradsin dombjaira húzódott vissza. Az utcák legborzasztóbb látványt mutatnak: torlasz torlasz mellett emelkedik s a cseh lázadók valamint igen jó lő- s egyéb mindenféle fegyverekkel, csépekkel, buzogányokkal s a t. fölfegyverzett pór nép által őriztetnek, itt ott még el nem temetett holttestek hevernek az utcákon. A városból megszökni nem lehet, mivel semmiféle 16 és 60 év közti férfi a kapukon ki nem bocsátatik; csak a némberek s gyermekeknek szabad távozni, de ezektől is minden pénzt és drágaságokat elszednek. Mind a mellett vas-pályához a tolakodás oly nagy, hogy az utasokat a szarvasmarhák számára rendelt szökrényekben kell tovább szállítani. A tegnapi koesik elindulásánál gróf Mensdorf hadi parancsnok reggeli 6 órát tüzte ki, addig a torlaszokat hányják szét, kü önben a bombázás újra fog elkezdetni, mely esetre Windischgrätz herceg, ki a parancsnokságot csak ideiglenesen tette le, azt ismét átveendő. Ma Bécsbe érkezett utazók nem csak a Prága körül álló cseh falusi népről beszélnek, hanem számos elláthatlan nagy néptömegekről is, melyekkel az állomásokon találkozunk s melyek részint gőzkoesison szállítatnak, részint gyalog mennek Prágába. Csépek, kaszák, buzogányok és gerelyekkel vannak fölfegyverkezve s zenebandákat visznek magukkal. Minden városok, mezővárosok és faluk, hol keresztülmennek, minden fegyverfogható embereiket hozzájuk csatolni tartoznak. Így Kuttenbergben, Reichenauban, Kollin s más városokban. — Ennyit hirtelenében, jövő héten majd többet hallunk.

Lombardiából a legszomorubb híreket hallani, azok szerint Radezky serege oszlófélben s az ellenségtől bekerítve volna. Egy onnan jött levél szerint olasz katonáink csoportosan szökönek át az olasz fölkelttekhez. seregben a hadfegy bomladozni kezd, katonáink nem türhethvén már a sok nélkülözéseket, engedelmeskedni vonakodnak, a tiszték nagy számmal quietálnak. S mind ezen baleseteknek bécsi kormány az oka. — Azt beszélik, hogy a császár hajlandó Lombardiát szabadon ereszteti, ha az 200 milliót magára vállalja a statusadóságból. — De majd az olaszok is azt fogják felelni, mit mi magyarok feleltünk német sógorainknak: a ki tette az adóságot, az fizesse is meg.

Milánóban falragaszok által hivatalosan tudósítatott a lakosság, hogy a nápolyi király fiával együtt csakugyan megöletett.

Külföld.

Rómából azon hir szállong, miszerint a pápa minden világi birtokról lemondani s egyedül az egyházi főnökségnél maradni szándékozik. Ez már igazi Péter utódja! Régen így kellett volna a pápáknak gondolkodni.

Rómában folyó hó 5én kihirdetett a pápa által kiadott új sajtótörvény, mely főpontjaiban a többi alkotmányos államakéival öszhangzik.

Károly Albert szardíniai király követéséget szándékozik hozzánk küldeni, s velünk barátságos öszkeköttesbe bocsátkozni.

Posenbe folyó hó 10én azon rendkívüli hir érkezett, hogy ott lehető hamar 100.000 orosz számára táborot készítsenek. Az oroszok sebes járatokban közelednek. Azt mondják, miszerint Miklós császár nyilván kijelentette, hogy ha a poroszok Slezvig-Holsteinből ki nem takarodnak, azt háboru izenetnek tekintendő.

Legujabb hír!

Legujabb hir szerint Lajos Filep francia exkirály egész családjával Kohári-Koburg herceg urodalmának, Kassától 10 mérföldre eső Edelin nevü helységébe érkezett meg.

Francia műlovarság.

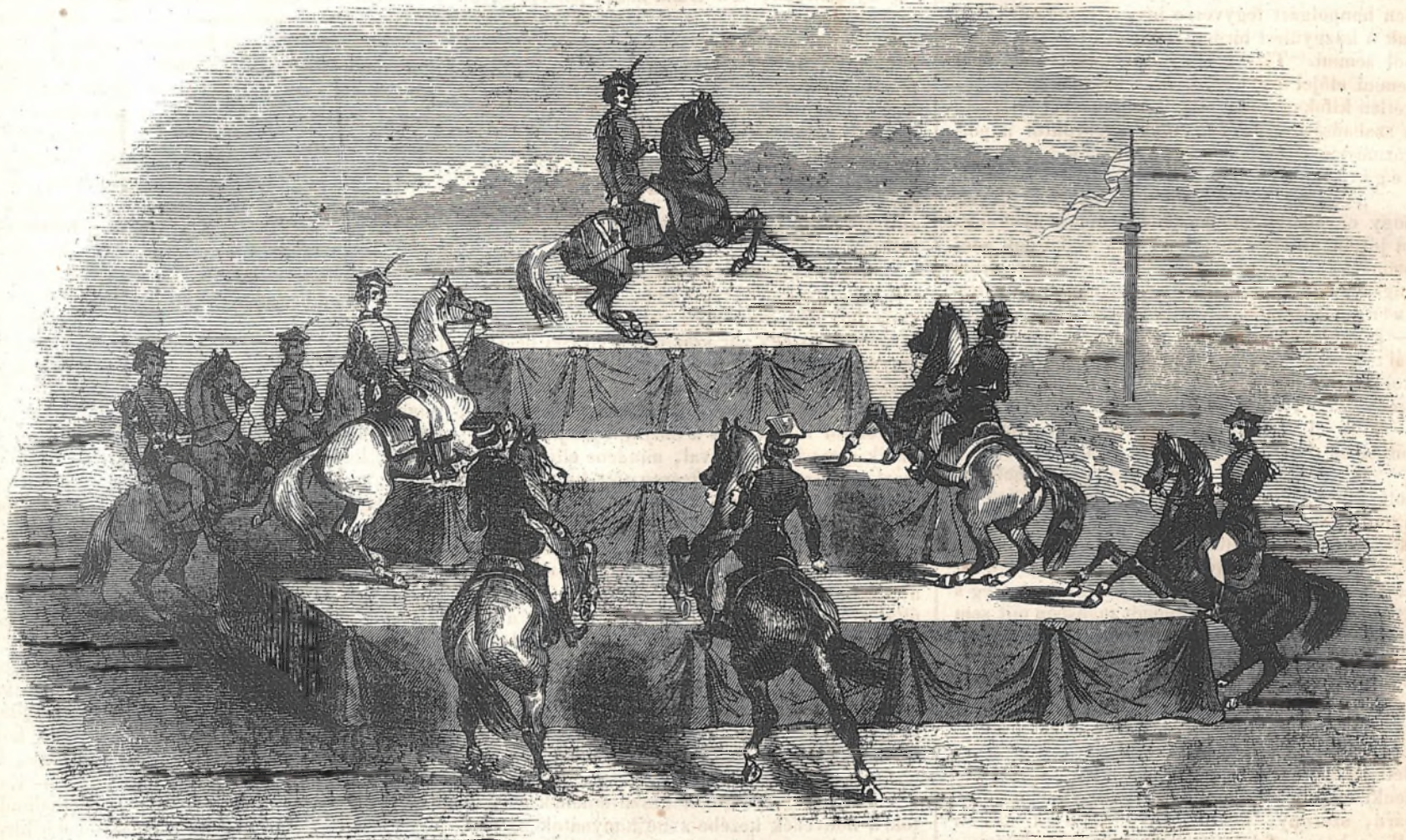
Párisban a sz. Márton kapu melletti színház azon hely, hol a műlovarok szokták bámulatra

kájának írója. Megindult máj. 1jén. Első számjai merőben elkeltek, de május 29től, a volt Erdély utolsó hongyülete megnyílása napjától számaink kaphatók. Előfizetési ára júniusra 1 p. frt. A jövő

félévre postán 5 fr. 52 kr. p. p. Megjelenik hetenként négyszer, iv alakban.

Kolozsvárt, jun. 6án 1848.

Tiltsch János, kiadó.

Műlovarszín Párisban. — Lobaralaku emelvényrei felugratás.

méltó ügyességökkel a közönséget mulattatni. Itt ötven láb négyszögterén kicsinyben a legcsodálatosabb eseményeket utánóznak. Színfalak emeltetnek s bocsátatnak le egymásután, melyeken a jelenkorunk haditörténetei elragadtatásig hűn ábrázoltatnak, látni azokon az orosz háborút, az 1814ik évi táborozást, Napoleonnak Elba szigetből visszajövetelét, a császárság enyészését, a Bourbonok visszahelyezését; mind oly tárgyakat, mik a köztársasági franciák hadakozó szellemét táplálni s új merényletekre hevíteni képesek.

De minden eddigi műlovari előadások közt egyetemes bámulást szült azon új eszme, minővel minap lepetett meg a közönség. Képzeltjenek olvasóink egy lobaralokban (gúlaalakban) egymásra épített deszkázatot, melynek csúcsára a lovak vágatva ugratnak fel, s a legfelső táblán különféle szökdecseléseket s ágaskodásokat visznek véghez. A néző haja mereszkedik, midőn a lépcsőzetes emelvényrei felszökés alatt a paripák mind a négy palkóit légben felfordítva, s a lovakat nyergeiben mintegy libegni látja. Lapunk hátlapján kép ezen bámulatos műlovari ügyességet hűn adja elő.

Előfizetés

az

„ELLENŐR”

cimű kolozsvári politikai lapra.

A lap, melynek kiadója vagyok a királyhágón tuli vidék egyetlen radikál lapja. Szerkesztője Kóvári László, a néhai erdélyi statisti-

18. Képtalány.

Megfejtése a 17. szám alatti képtalánynak:

A magyar történelem' folyó évi lapjai örökre emlékeztetnek léznek.

Kiadja s szerkezti WERFER KAROLY, akad. könyvnyomó.

(Rendkívüli mellékklappal.)

Nemzeti gyűlés.

Követek célszerű választása.

Nagy jelentőségű szavak! Az elsőtől várjuk e roppant új atalakulásunk — s nemzetünk, s hazánk boldog jövőjét. De főképp várjuk

A másiktól — mint tényező elemektől az üdvös munkát — okosan s alaposan megoldó új törvényeinket. Ezekről várjuk az allodalom épületének nem csak eszméleti terveit; de azok magasztos k. vételét is, s az allodalom újja alkottatását, ujja születését, hazánk ujaeráját!

Szabad legyen nekünk e tárgyban nézeteinket közleni: kik elvonult köreinkben hazánk felvirágzása után sovárgunk, kik a haza, mint köz-nyánk boldogságát óhajljuk, kik e hon független, szabad elvű hiv. polgárai, s nem fizetett zsoldosok a haza szellemi s anyagi kifejléséhez, tudományos műveltségének előmozdításához buzgó munkásságunk némi szellemi gyümölcsével, de anyagi jólétének némi emelésével is, s kisdalozatul már ezek előtt is járulunk a haza oltárához! — Szabad legyen nekünk őszinte egy pár szót emelnünk:

Nagyszerű a nemzeti gyűlés tárgya. Szent a cél, melyet elérni törekszünk; roppant a tárgy, kivitel terjedelme, melyre az alladalom épülete fektetve, s megalapítva leend! Ettől függ hazánk boldog, vagy boldogtalan jövője!

Elvettetik tehát most a kocka: a hazának boldogságára forduland e? A jövődő mutatja meg!

Ha vakul vetjük a kockát, kétes a jövődő!

Ha okosan alkalmazzuk azon kocka fordulatát, jólétét alapítjuk meg hazánknek első alapvetésünkel.

Tőlünk függ tehát a kockavetés, s ha észszel s megfontolással járultunk e tényezéshez: akkor nem lesz többé kocka, nem lesz játék, nem lesz forradalmi rögtönzés; hanem leend előre kifőzött terv, mely a józan észszeli tehetséget s a művelt európai nemzetekkel párhuzamost haladást alapos itéletet, főképp pedig a magyar nemzet eredeti szellemi szabadságát, lelkét, hajlamát s kifejlendő és minden jóra vezérlendő szép lelki tehetségeinek s nemes jellemének felhasználását igénylendi a kivitelben, s tüzend ki alapul, az ujan hozandó s szentesítendő üdvös törvények alkotásában.

Mert csak akkor leend a törvényeknek üdvös hatása: ha azok a nemzet lelkétől, szelleméből s életéből merítvük!

Ahoz bizonyos a honi törvények hatása: ha nem egyedül Anglomania, Germomania s Germanomania működendik a törvényhozásban: hanem e hősi keleti nép eredetiségét, ősi szabadsága, vitézi jelleme, vidorbatorsága, s e mellett még erény tudomány, s dicsőség után sóvárgó lelkének tulajdonai kellőképp felfogva s a nemzet érdekei minden oldalról felkarolva s a demesitve, s ezekhez méltóképp alkalmaztatndnak, s alapítandnak az új törvények.

Valamint pedig az ekép hozandó törvények hatása bizonyos: ugy ellenben a meg nem értett s eléggé ki nem főzött, s szükségesség elemekkel vagy előzményekkel, vagy némi lényeges részleteivel eléggé nem biztosítva s el nem látott törvények reactiót szülnek, s elebb utóbb megbuknak, vagy megbuktak már: mit némi rögtönzött törvényeknél láttunk: hogy azok ön magukat megbosszulják s megbuktatják; mert filium ante patrem nem lehet; — patrem ante filium adta a nagy természet ura — ne előlegezzük a logícálan rendet — s ne rögtönzünk; mert ez által a törvényhozás a nemzet előtt compromittálva leend! Sem idegen nemzetek forradalmi rögtönzéseinek ne hódoljunk!

Félre tehát minden majmolással, mit némi fiatal magyar oly hevesen karol fel az idegen nemzetektől; majd minden másod szava nyörű tudományok; még a diplomaticai eljárányörű tudományok; oly kedvesen maj-

felirat; minek a Comité, ha van a választmány s a t. Tanuljuk inkább a tudományokat, némi erényességet, s jót az idegen nemzetektől!

A törvények hozatalát pedig ne rögtönzünk, mert a fenmordottak szerint a jólki nem fejtett s éretlen törvény vagy reactiót szülend vagy hatással nem leend, vagy még kárt is okozand; például: a váltó törvény hypothecalis bank nélkül — filium ante patrem volt — midőn a birtokos pénzt nem kaphatván rendes kamatra, uszorások kezébe jutott, s a váltótörvény itéleténél fogva exequáltatván, örökre tönkre juttatott. Ilyen volt a hivatal kéesség elebb a népre nézve is kiterjesztve; de votum nélkül, hivatal kéesség votum nélkül anomalia! — Ilyen volt a birtok kéesség az üsiség fenállása mellett! — Ismét ellenmondásnak látta mindegyik pénzes külföldi, ki honunkban megtelepedni kívant. — Megvallom, méltán csodálni lehetett: hogy mikép annyi jeles capacitasok között ily logícálan törvények hozhatottak, melyek homlok egyenest ellentétben állottak az életgyakorlatával! — Ilyen a legutóbbi törvényhozás szülöttje: az örökvaltsági új törvény, az urbéri dézsma, pézsbeli s egyéb tartozások rögtöni megszüntetése — kárpótlás nélkül! mi már most is roppant reactiót szül; még nagyobb reactiót is szülhet. Nem lehet rögtön elvenni senkinek a tulajdonát, annal kevésbé a régi birtokos nemességet, mely ugy is megosztva a néppel szabadalmait száz, s százmilliókat feloldozott, élete fő-elemeitől, birtoka erejétől megfosztani, kárpótlás s rögtön kárpótlás nélkül nem lehet, az osztó igazság száradoktól birt tulajdonától rögtön megfosztani nem engedheti! — Minél elebb kárpótlani kell azt! — Ellenben a köznép a szabadság rögtöni megadása által előkészület nélkül, sok helyen féltelenségre, s ez által, mivel akép nevelve, s előkészítve nem volt, ingerültségre fajul s nála a szabadság eszméje még erőszakot, ármányt, sőt helyel, közel anarchiát is idézend elő: mit fájdalom! hazánkban már sok vidék bizonyítja, mert fegyveres erőt használni, s rögtön itelő igazság büntető székét felállítani kellett!

Aude mind ez a legmegfeszítettebb külsőségekre — extremumokra mutat: mit a törvényhozásnak kerülnie kell, hogy a törvénygyakorlat kiszolgáltatásnál a törvény szelleme jótékonyan hasson, s reactiót ne szüljön.

Mily reactiót s ki nem elégitett hatást idézett elő az elebb említett örökvaltsági 9-ik törvény financialis tekintetben is? lássuk e következőkben: Az örökvaltsági törvény 5-dik §-a tiltja: hogy az urbériség birtokában az előtt volt uraságoknál kamaton lévő tőke pénzek felmondathassanak, s a törvény további rendelkezésig visszahozhatassanak! — Ez ismét sujtja a kis birtokosok tulajdonát; mert bizonyosan nem ezeknél vannak a tőkék letéve a nagy uraságoktól; hanem ezeknek a tőke pénzei megfordítva, a nagy uraságoknál! — S így a midőn az arany ezek közt ugy áll, mint 100: 1, — világos, hogy a midőn e törvény 5-ik §. a nagy birtokunak s a magnásnak kedvezni látszik, s a midőn 10 magnásnak kedvez: akkor 1000 szegény nemest sujt, kik pár filléreiket ama 10 magnáshoz adták kamatra, oly biztosított célból, hogy a midőn szükségük leend, pénzüket visszanyerhessék; azonban e biztosított cél a törvény szelleme által hiusitva van.

E jelen esetben pedig a közép s kisebb birtoku nemesség — e sorokat író csekély személyemmel együtt, az örökvaltság rögtönzése által, 20, 30, 40 s a t. jobbágy telkeket, urbéri, dézsma, s pézsbeli tartozásokat rögtön elvesztvén. nem csak birtoka egyik részitől kárpótlás nélkül fosztott meg; hanem az egész allodialis gazdasága is, igaz s kézmunkas erőtől megfosztatván, az egész gazdasági rendszerének erejétől rögtön megfosztott. — Az említett örökvaltsági törvény 5-dik §. szerint pedig, a midőn az elvesztett gazdasági erejét 4, 5, 6,

készületek felszerelésének előállítására saját pénzét a nagy uraságoktól vissza nem nyerhetné: akkor a közép s kis birtoku nemesség dupplán sujtatik t. i. régi sajátjának rögtöni elvesztésével, 2-szor saját pénzének vissza nem nyerhetésével! S mi következik ebből: hogy mivel a törvényhozás az urbériséget vesztett nemességre nézve, nemzeti kölcsönző hitel bank felállításáról, mint kellett volna, új törvény létesítése által nem gondoskodott, ha csak azon nemesi osztalynak terjedelmes hitele, s személyes tekintélye, vagy rokonsága nincsen némi hiteles helyekkel, bizonyosan az uszorások kezébe jutott, s így vége a volt nemesi birtokos, nem csak ingadozó létének; hanem még a volt activ állásának is: mert így meg van bukattva kétszeresen szorgalma, s örökre tán tönkre téve főképp a közép nemes osztály takarék állása, mely különben is ezer éves szabadságának az egész néppel nagy lelki megosztása mellett, szabadon elvállalt minden nemű adóval, s az örökvaltságnál is, ha némi kárpótlást nyerend is, több száz millio pftal áldozott a haza oltárára!

Igénytelen soraink leleplezik a rögtönzött urbéri örökvaltsági törvény nem üdvös hatását, s káros következményeit.

A nemzeti gyűlésnek tehát első teendői közé sorozandó az örökvaltság létesítése! — ugyan is életbe léptetni kell a megváltást!!

1-ször. Nem lehet elveszteni a száradoktól birt örökséget rögtöni kárpótlás nélkül, s ha e sorok írója saját személyét veszi fel például, ki az elvesztett urbériséget, kilencedet s a t. nem őseitől öröklötte; hanem véres verejtéke után kész pénzen vette; méltán saját szorgalmát s takarékoságát most kétszeresen sujtva s büntetve érzi! — Miféle osztó igazság az: mely öt pénzen vett tulajdonától s gazdasági erejétől rögtön megfosztja? — Bizonyosan, ha a forradalmi francia conventhez folyamodott volna szerző, előadván véres verejtékének elvesztett gyümölcsét, bizonynyal visszhangra talált volna, minél inkább várhatta azt saját hazájában a nemzeti gyűlés bölcs törvényhozásától: hogy az örökvaltság minél elebb életbe lépteteni, s minden kárpótlás megtetni fog. —

Az örökvaltsági érték kidolgozása pedig oly alapon történeudjék, reménylenni bátrak vagyunk, mely az elvesztett urbéri telkek örök értékének illendőképp megfeleljen, s a birtoka vesztett nemességet méltóképp kielégítse; mert például egy hold első clasisu, első osztályu, földet örök áron 40 s 50 pftban alól venni nem lehet. Ezt annál inkább követeljük, miután mathematicai igazságképp tekinteni lehet azt: hogy ilyenén minden perbeli impetitióktól ment, szabadon eladható urbéri telkek mindegyik holdja, mely 1200 — ölekből közép számítással álland, nem sokára bizonyosan 100 pftig emelkedendik örök áron.

Miután az örökvaltságba csupán azon urbéri birtokok értetődnének, melyek az urbéri törvények szellemében urbéri közleltségeknek lettek volna alá vetve, ezen alap okból törvényszerűleg minélelebb kimondatni, s új törvénybe ígltatni kérjük: hogy mind azon belcurialis s kül-curialis nemesi telkek, melyek csupán haszonbérbe, s különös szerződés mellett adattak vala ki pénzért, napszámit s dézsmaért, tovább is nemesi birtok címet viselendnek. Ilyenek a némi curialis bel-telkek, ilyenek a kül-curialis földek, s rétek, curialis legelők; főképp pedig hazánkban a dézsma alatti tömérdék szőlők.

Mind ezek az örökvaltsági törvény alá nem eshetnek, és így ama hozott törvény alól minden esetre kivéve léteznek.

Mint hogy pedig sok helyett, a nyert rendkívüli szabadságot a köznép nem értvén, sőt azzal visszaélvén, még a haszonbérbe, s nem urbériségbe, hanem azon fölül különös haszon-

pedig hazánkban a roppant terjedelmű szőlőknek hasznóvételét, s azoktól szokott rész, s dézsma adását könnyen oda magyarázhatná: hogy megszüntetvén az urbéri dézsmák, eféle curialis telkek s szőlőktől járó dézsmák is megszüntetve volnának, e nevezetes okoknál fogva tehát jogaink, s sajátunk, s curialis birtokunk fentartása végett kívánjuk, s megkérjük a nagy érdemű törvényhozást, hogy az illetélen belcurialis fundusokon épült házak használata, s szerződés, vagy régi szokás mellett bérbe kiadott mindenemű bel- s kültelkek, melyek a jobbágyság által, *mint curialis telkek*, bíratk; hasonlóan s különösen a terjedelmes szőlőhegyek, melyek allodialis nemesi birtokot tevének, különös évi részadás, s dézsma adás alá adattak vala ki a jobbágyságnak, továbbá is a nemesi birtokhoz tartozván, s a törvényes birtok gyakorlataiban a birtokos nemesi osztály meghagyatván, *alkotandó különös új törvény által*, mint valóságos nemesi birtokok tekintessenek, és semmi ürügy, s semmi szia alatt az urbériséghez ne csatoltassanak; hanem az eddigi szokott évi bér, rész, dézsma kiadásában, s az elébbi földesuraságnak kiadni szokott természeti dézsma szerződés melletti szokásban s gyakorlatban meghagyassanak; szabadsága lévén a földesurnak, mivel a föld saját örökje, az ujan alkotandó törvény szellemében is az eddigi gyakorlat szerint is, a curialis telkekre épített házakat, a szőlőkben pedig a szőlő ültetvényeket s gyümölcsfákat, és így rá költött industrialis gazdaságot ki becsültetvén, ha szükségé lenne rá, a becsü ár letétele után ismét at, s visszavenni.

2-szor. Az örökváltság pótlása mellett, különösen várjuk a törvényhozástól egy *nemzeti hitel-bank* felállítását, melynek alapját tegye az álladalom birtokainak összege, s melynek jótékonyága főképp az annyi áldozatokat tévő birtokos nemesi osztályra legyen ársztva, s kiterjesztve — előre kidolgozandó üdvös rendszer, s okszerű financialis kezelés mellett.

3-szor. Majd a *közös teherviselés s adó* kérdésénél felmerülend azon lényeges kérdés megoldása: mily kulcs leend a köz-teherviselésre birtok arány szerint kidolgozandó?

E tárgyban rövid vázlatu észrevételem csak abban öszpontosul, hogy catastralis mérés a föld s rét, s egyéb birtok több osztályokrai rendes felosztás, megbecsülés, s e szerint kidolgozandó arány s rendszer nélkül, a közös teherviselés s adó tárgyában, rendesen s igazságon még csak egy lépést tenni sem szabad. — E tárgyban az ausztriai birodalom catastralis mérései, Bajor- s Francia honok: de főképp Porosz hon rendszerei mintaul veendő, s ajánlandó arra nézve, hogy a honunk fekvésének különbözőféle termékenységű földjei, státus gazdasági szempontból is, egész országra kiterjesztve, arányba véve s rendesen megbírálvá, qualificálva s classificálva legyenek. Az eddig honunkban követett rendszer, csak árnyéka volt a valóságnak. Egyedül a catastralis országos mérés, s az ország föld becsének különböző arányai határozhatják el az adó s köz-teherviselés kulcsát.

4-szer. A *népnevelés, s alsóbb és felsőbb tanítási rendszer*, s kiszemelése azon tudományoknak is, melyek ekkorig hazánkban nem tanítottak, az elsőbb teendői között leend a törvényhozásnak. — Egy felállítandó polytechnicum intézet, melynek rendszeréről az 1835-ki Tudományos Gyűjtemény I-ső s IV-dik kötetiben írtunk volt értekezést, s figyelembe vétetni ajánljuk annak tervét, a nemzet felsőbb műveltségének kifejlésére oly üdvös s magaslatos intézet pártolását a törvényhozásnak, különösen felkarolandót, ajánlani batrak vagyunk.

5-ször. A *mezői gazdaságnak emelése*, a még hátralévő föld, s vízi szabályozások, rendezések, csatornák, vaspályák a mér, víz s erő műtani munkálatok: ezekből, melyek elsőbbséget érdemlenek? az elhanyagolt erdeink szabályozásai a törvényhozás figyelmét s hozandó új törvényeket igényelnek.

6-ször. A *státus gazdaságnak honunkra nézve új tan.* de épen ez az, mi az ország tőkét gyarapítandó, új tőkét alkotni képes, a kamatokat sokszorozza, s az álladalom fen-

vek kivételével örök időre eszközölni, s épen az álladalmi gazdaságnak az: mi a magyar kormány jelen két ministerialis osztályának alap tényezője t. i. a földművelés, ipar és kereskedés; valamint a közmunka, közlekedési eszközök, vaspályák s hajózás alapját alkotja. — E végett azt a törvényhozásnak is felkarolni kell, s mind eszméleti oldalról a nemzet sajátjává tenni, mind gyakorlati életben is a mathematicai s physical tudományokat felhasználva, s a földművelés s kereskedelem elveit hasznóra fordítva, a nemzeti értelmiséget oly fokra a törvényhozás emelni törekedjék, hogy a haza minden anyagi érdekei s kifejlődése, financialis tekintetben is, potenciározva, az álladalmi gazdaságnak alapelveiből vegyék eredetüket, s biztosítva örök időre fenállásukat! — S e fontos okoknál fogva a törvényhozás által új törvényt alkotatni kérünk s követelünk, mely az álladalmi gazdaságnak nem csak új tanszékot a tudományok egyeteménél, s a tervben lévő polytechnicum intézetnél, hanem egy országos *álladalmi gazdasági* című hivatalt, egy főnök s tanácsnokokból állót alapítand, mely a földművelés, ipar s kereskedelmi ministerium egyik ágát teendő, s mely hivatal hazánk ez atalakulási időszakában a legüdvös, hasznos s legmagaslatosb hatással minden bizonyal működendik; mert ettől függend honunk minden anyagi jólétének, felvirulásának s boldogságának, s minden üdvös combinatióknak, s financialis kiadások miképp alkalmaztatásának üdvös munkája s biztosítandó fenállásának nagy jövedője! — Ez nyujtand a közmunkák s közlekedési eszközök, hajózás, vízi csatornák, vaspályák, gőz erőművek alakításában az ezeket kezelő ministeriumnak is okszerű terveknek felhasználásával üdvös munkálatot, az ország anyagi szükségeinek lényeges felségítésében, s az ehhez megvalasztott álladalmi eszközökkel, pénz, emberi, s erőműi erők használatával a kivitelben. — Ez álladalmi gazdaságnak országos hivatalképp megalapítását, s minél elébbi alkotatását az imént előadott nagy fontosságú okoknál fogva, a nemzeti törvényhozástól, egy e végett alkotandó új törvény által, hazánk nagy jövedőjének megalapítására, szentesítettül kérjük.

7-szer. A *magyar felelős kormány* fenállását, s biztosítását minden aron kérjük s követeljük: hogy a magyar nemzet nem idegen nemzetek bureaucratiai önkényétől függjön; hanem a pragmatica sanctio épségében tartása, s ezért életünk s vérünk feladoztatá mellett, koronás fejedelmünknek, urunk kiralyunknak hódolván. a törvény ujan alkotott erejénél fogva, hazánk első talentomu, tudományu s hazafiu buzgóságu egyéneiből megvalasztott ministereink független allását; de szigoru felelőségét méltatva, tiszteletben tartunk, rendeleteinek hódolvunk, s erélyes közremunkálásunkal nagyszerű országos törekvéseit buzgón pártoljuk, s elősegítsük; mert csak így érhetjük el hazánk függetlenségét, így emelhetjük szabadságot azon álláspontra, melyen párhuzomban haladhatunk idegen nagy nemzetekkel; így alapíthatjuk megálladalmunk nagy épületét, melyben műveltségünk megalapítva, hazánk felvirulása, szellemi s anyagi boldogság felkarolva, s nagy jövedője örök időre biztosítva leend.

E nagyszerű, s hazánk e jelen atalakulásának időszakában üdvös hazafiu szózatnak hódolva, pártszínezeteket ne ismerjünk, legyünk hiv magyarok, mint voltak őseink, kik az angomaniai tulzott, radical, tory, whigt s francomaniai republicanus elveket nem ismerték; hanem egyarant becsületes elvű s okosan haladó liberalisok voltak constitutionalis életükben, s ha a haza kívánta, *mint 1741-ben bebizonnyíták* azt, életüket, vérüket, s vagyonuk nagy részét feladozták! s a korszellemmel haladván, már a nemes lelkű unokái is, e jelen 1848-dik évben a magyar nemzet ősi liberalis szellemét bebizonnyítottak azzal is tetteleg egész Europa bámultára, hogy ezer éves szabadságait az egész néppel megosztván, az urbériséget sok száz millio forint feladoztatával, *még csak a nyerevből fele* a reményében eltörölvén, a közteherviselést s adót önkénytelen s szabadon elvállalván, a hazát nemzeti őrsereg felállításá-

a nemesség egyetlen egy kötelessége volt) minden ellenségtől ótalmazni, s fentartani alkotott új törvény által, egy szívvel s lélekkel kimondottak s törvényszerűleg magukat lekötölezték!

Félre tehat a part embereivel; ne legyen se kubinszki, se pecsovicz nevű tolnai part többé. Legyen liberalis szellemben megalapítva az állami életünk s haladásunk. — Ennél szükségesebb, hogy liberalis szellemben legyen oppositio; ha kell, mérséklett t. i. mely az igazságot megfejtse s tiszta világba derítse! — De ne legyen tulzott abránd, republicanus, vagy épen demagogiai elv, s szélsőségi ellenzék! — Ez anomalia a magyar birodalomban: hol királyi s koronás fejedelem alatt parlamentaris most mar a kormány, melynek diplomaticai állása ugy is a nemzeti országgyűléssel diplomaticai ellenörködésben, s így törvényes oppositioiban szünet nélkül létezik; minek ily országban a szakadás, minek itt a tulzás? hol törvény által biztosítva van már jövendők! — A pragmatica sanctiót, mint álladalmunk fenállásának, viszonyos védelmi s fentartási elveken alapult, s az örökös ausztriai tartományokkal hazánk biztosítására kötött szerződési sark-törvényét tehát minden aron fentartani, életünkkel s vérünkkel védeni s megőrizni kell, s azért a nemzeti gyűlésnek különösen ajánljuk; a pragmatica sanctio, melyen nemzeti jövendők s nagyságunk alapul, örök időre fenmaradását s biztosítását alkotandó új törvény által megerősítvén, diplomatica szentesített; azután pedig a koronás fejedelem s uralkodó dynastia örök időre biztosított magaslatos fenállása és sérthetlensége mellett, a felelős magyar kormány függetlenségét s szilárd fenállását biztosítva, e jelen magyar felelős ministeriumot, mint hazánk első notabilitásából alkotottat, ugyan honunk szellemi s anyagi jólétének kifejtésére s boldog jövendőjének megalapítására erélyesen munkalandót, szentesített új törvény által, fentartani, s felelőség alatt újra felhatalmazni!

8-szor. Az érdemet méltányolni kell. Hajdan a vitéség, később a vitéség s intelligentia; majd azán tudomány erény s áldozat által történt a kitüntetés! — Pártoljuk tehát most is az intelligentiát, főképp vitéséget, tudományt s érdemet! —

A magyar királyi birodalom, nem republica; azért merő abránd az, ki az érdem méltánylatot eltörölni, s a szabadságot, egyenlőséget honunkban oda magyarázni törekszik hogy a zavarosban halásszunk, s most volna az ideje, hogy szabadon foglaljunk, s a más birtokát osszuk fel magunk közt egyenlően. Ez veszedelmes elv s vandál tulzás, mit még a francia leghévesebb műtétele sem engedte meg, sőt az első francia forradalom hajdani conventje ily merényt nyaktílóval s halállal büntetett! — Azután vajmi szomorú állás volna az, ha az intelligentia, az erény, a tudomány s az érdem párhuzamban állana hazánkban a pimasz ember vadságával, durvaságával s ostobaságával. — A republica, szabad társulat törvényei is a természet törvényein alapulnak, hasonlóul mint a jó rendelt kiralyági monarchiai törvények; de az érdem méltányolva, a tudomány s intelligentia ott is ugy, mint itt kitüntetve s feldicsőítve létezik! s léteznie kell. — Ez a józan ész s az igazság philosophiája!

Ama nagy, s hatalmas Francziához köztársulati alapon vitta ki szabadságát, függetlenségét, s önállását — mi ugyan azon szabadságos függetlenségét, s önállását, *az egész néppel szabadon megosztva*, kiralyági alapon vittuk ki! —

A szabadság, függetlenség, s önállás *in ultima analyzi* ugyanaz nálunk, mi Francziában — ott is ugy, mint nálunk felelős a független kormány — parlamentararis a kormány mind a két helyen — s eredménye: a közszabadság, de érdem méltánylat s a közteherviselés, de személy, s vagyonbátorság, és a törvény előtti egyenlőség! — Az alkotandó Codexünk a józan ész philosophiáján, a természet-törvényén, s a fentebbi fő elveken alapuljon, s a magyar nemzet eredeti szellemi, lelke, hajlama, szabadsága, s nép lelkiteherrel használata s nemes jel-

sában. — Az egész nemzet jelleméhez tehát alkalmazott törvényekből szerkesztések össze a Codex — mely egyszerű, s világos szerkezetű legyen — s a böcs külföldi törvénykönyveihez, a Napoleon Codexéhez, a Lajos Fülöp chartájához — az újabb fordalom, a Porosz, s Bajorhon okos szerkezetű Codexeihez alkalmazva, a jót kiszemelve, a túlzottat elhagyva, főképp pedig nemzetünk szelleméhez, s jelleméhez arányba véve, s illesztve legyen! — Ne feledjük itt a régi tripartitumunkba is némi helyen bepillantani.

De különösen az intelligenciát, a tudományt, az erényt, s műveltséget kiemelteni, s valamint a hajdani, ugy a jelenkori vítezi tulajdonokat, a honvédelmi erélyességet, szóval a vitézséget koszoruztatni, s így a polgári, s katonai érdemet kitüntetni, *hozandó új törvény által*, kérjük s követeljük — s azért az egész nemzetnek kivívott szabadsága mellett az egyenlőséget oly értelemben, *új törvény által* magyaroztatni kívántuk: hogy a személy, s vagon batorság végett, igazaink védelmében, s követeléseinkben a törvény előtt ugyan — *mint egyenlők* — állunk, s ily értelemben vesszük az *egyenlőséget* — de az intelligencia, tudomány, erény, s műveltség, a vitézség, s polgári érdemre nézve — különböző fokon állunk egymáshoz oly arányban, mint az érdem. az az: a kivívott honpolgári érdem határozza el azt!

A 3 eddigi fenn álló, s egymásközt örökös hatásban létező aristocrazia közt t. i. az ész, s intelligencia, az az: érdem aristocrazia, a születési aristocrazia, — és a pénzbeli aristocrazia közt, kérdésen kül legmúltányosb, s igazságosb „*az intelligenciát, s érdem aristocraziát*.” —

Az intelligencia, s érdem aristocraziát tehát karolja fel a magyar nemzet, s pártolja a nemzeti gyűlés törvényhozó testülete is.

A hatalmas Francia nemzetnek is ez a főelve — ez volt a nagy Napoleon hatalmas kormányzásának böcs elve is: hogy ő tudósokból tett minisztereket — generalisokból hercegeket — ni nálunk megfordítva volt: mert gyakran a legműveltebb s tudományosb készültégű egyén, ki a hazának üdvös szolgálatot tehetett volna, *protectiv nélkül*, háttérbe tétetett, s fájdalmasan látta tudományának, szorgalmának lenézését, s megbuktat! —

A francia jelen forradalom tudta méltányolni a nagy tudományt, s magas érdemet! — Már első kitörésével is — Lamartinet, s Aragót főkormány tagokul, mint nagyműveltségű tudósokat kiáltotta ki; később ugyanazokat a nemzeti convent, a nemzeti gyűlés is meghagyta; de már ekkor nemzetileg méltányolva a felsőbb műveltségi, s nagy tudományi érdemet, *Aragót*, a francia nemzeti kormány első tagjának nagy többséggel választá meg! —

Itt látjuk a magas érdemet, a tudományt, felsőbb műveltséget nemzetileg koszoruztatni! — *Arago* párisi astronom, világ első hírv tudósa, ki magas tudományával napfénykint ragyog földünkön. — Ő a csillagászi s felsőbb mathematicai tanokat a természetten mezejére vitte át, s a nagyszerű természetkutatásban halhatlan nevet szerzve, a tudós világ őt hervadhatlan lombú tudomány koszorujával koszoruzta: — de hasonló hatással működött a publico politikai szabad pályán is: ő nagy tudós létére, mint legszabadabb politikai hitvallású, s legliberalisabb szellemű szónok kivívta a nép szabadság elveit, s erősen jogaiért harczolván, kivívta végre a francia hon függetlenségét, s szabadságát!

Aragót e nagy tudóst emelte a francia hatalmas nemzet oly magas fokra, s oly dicsőségre, melly után császárok, s királyok sóvárogznak. — Őt nem ékes gyémántu arany koronával nemzete koronázta — hanem *ész tudomány, s érdem halhatlan szellemi koronával koszoruzta!* —

Ime hős magyar nemzet lásd, s végy példát ama nagy Francia honfőtől! — Méltasd valahára a mathematicai, s természettudományokat, melyek *Napoleont császárságra, s Aragót a francia nemzeti kormányzó első tagságra emeltek!* — Méltasd magyar nemzet valahára a gyönyörű tudományokat magas érdemre, melyeket a lefolyt magyar köztudománytalan, sötét

századai lenézték, búbajosságnak tartatták, sőt a megyéknél a mathematicai rendhől lévők, s physicosok *Servitoroknak nevezettek*, hajduk sorába soroztattak. — Vegyük e nagy durvaságnak elejét, s szegjük nyakát e hajdani értelmetlenség gyáva pimaszságának, vessünk fátyolt ama tyrann pálczás, czopfos századok elfajult aristocriájára, hogy a midőn önkényeknek, s születési érdemtelen hatalmának hódolva, a tudományt, az erényt, a műveltséget, a gyönyörű mathematicát s physicát — előbbi századok nyomán lábbal tapodta: akkor mi a nagy műveltségű, s hatalmas Francia hon példáját *alkotandó új törvény által* minden tudományt méltassuk kitüntetendő érdemre — s ha valódi érdemnek találандjuk, emeljük, még magasb dicsőségre! Emeljük a tudósokat érdemük szerint egész ministerségig fel!

S ime itt rejlik, ebben létezik ama tudományok méltatása Francia honban, mely ész, intelligencia, tudomány s érdem aristocraziát — *Aragót egy szegény, de böcs, s nagy eszű tudóst magasb méltánul vévén*, tetteleg alkotott a szabad társasági Francia honban!

Az érdem aristocraziát tehát t. i. *tudományosság, erényesség, s intelligenciát méltatva*, karolja fel a magyar nemzet. — Kell lenni e aristocriának, s jutalmazni kell az érdemet — alkasson tehát fejedelmünk ész aristocraziát — hozzon e végett a nemzeti gyűlés az *érdem méltányolási törvényeket*: hogy az ezer éves nemesi címével a régi aristocraziát ugyan meghagyva, de nemesi címétől mindegyik nemes, ha nemesi szabadságával vissza él, perutján rögtön megfosztva — a jelen, s jövendő nemzedéket a hazának teendő üdvös munkalatiért, tudományosságáért, vitézségiért, s más hasznos érdemeiért az ország törvényszerűleg nemesi, s aristocriai című érdem-jutalommal koszoruzandja, s ekép fölséges fejedelmünk általi koszoruztatását az érdemnek eszközöndi — s ez leend csupan a hazafiai érdemnek nyilvános méltó jutalma! — s erről egyik honpolgár sincs kizárva. — Nyitva áll az érdem-méltányolási jutalom elnyerése mind-egyik előtt szabadon! —

9-szer. *A megyei hatóságnak u. m. a köznépképviselői hatóságnak*, melly az öszves nép képviselőtlen alapul, szabad elvű mozgalmat óhajtunk, s az e végett alkotandó új törvényben oly elveket meghatározatni kérünk, melly szerint a megyei gyűlés, minden királyi városokat is ide értve, *hogy Status in Statu ne legyen*, s minden szabadalmas s egyéb helyeket, világi, papi, s katonai kebelezett hatóságokat abba értve; minden holnap elején a kormányzására bizott tárgyakat végezze, liberalis szellemen nyilatkozhassek, s tisztelve, és végrehajtva a kormány rendeleteit, a mennyiben még is netalán későbbi időkben némi ujan alakítandó ministerium a fenálló országos törvényeink szellemétől eltávzva, korlátlan hatalommal lépne fel, s *hadaink, személyünk, s vagyonunk batorság fenállásával netalán ellenszegülve*, bitort *hogy legalább csonkítani látszatnék* törekvéseivel jövendőket, s nemzetiségünk szabadságát: akkor a nemzeti gyűlésen kívül is, melly a törvényeink állásánál fogva egyedül ellenörködhetik, de csupan a törvényhozás ideje alatt van ezen ellenörködő hatalma, akkor mondánk a nemzeti gyűlésen kívül is a megyei hatóság, szabad elveit megfejtve, *ellenörködés-kép*, az előbbi szokásint a megyei tagok szabad nyilatkozatai nyomán, a megsértett törvények, szabadságuk, személy- s vagyonuk batorságának veszélyeztetése végett panaszt, s szót emelhessen, s azt illy erélyes föllépés mellett, legelőször is a kormány tagjaihoz a ministeriumhoz, s azután felebbvitel útján a koronás fejedelmünkhöz is a törvény szigorú magyarozata, s rögtöni orvoslás végett, a törvényhozás idején kívül is felterjeszthesse!

Az esküdtzékeknek rendezését, s minél előbbi életbe léptetését alkotandó új törvény által, erősen óhajtjuk. —

De a *polgári törvénykönyvünk mellett a Codex criminalis* életbe léptetését is a törvényhozástól várjuk: hogy a büntetések megítélésében annyira divergens ítéletek, s majd itt, ott az alau nélküli török-önkény, s borzasztó

eltérések s visszaélések valahára megszűntessenek.

Végre még itt a *tablábírói* címre nézve egy pár szót felhozni kívántunk: miután némi journalok telvék annak mód nélküli lealacsonyításával: „*Nem kell tablábírói politica*” — „*Amaregi tablábírói modorban*” — majd *tablábírói ministerium jön szőnyegre*, s több effélé gúnyt, lenézést, s csak emberi állat salakhoz illeszthető bántalmakat hallánk! Ily szavak illetlenek — *uraim!* ne éljünk vissza a sajtószabadsággal! — *Tablábíró* a maga teljes értelmében honunkban igen nagy, néha közép szerű vagy igen kicsiny, s parányi lény volt — a mint vesszük azt; mert a tablábírói független szabad állás méltóságát tette a független, liberalis, szabad elvű férfi: ki koronás fejedelmét mélyen tisztelve, hazája boldogságát szívében hordá, s midőn tablábírói helyéből felemelkedett, *nem mint fizetett zsoldos*, hanem szabad elvű nemes, s független honpolgár egyedül hon boldogságát felkarolva, buzgott azért; védte az igazságot, s méltán kivívta szabadállásának diadalát! ama tablábírói szabad elvű, szabad állásu diadalát, melyet még kormányi hatalom is lerontani nem volt képes, s mily sokszor vívta ki közel 9 századok során, *ezer veszélyek közt*, azon tablábíró, *gyakran egy maga*, hazája függetlenségét, szabadságát, s 1848 ik évig, *nyolcz s félszázadig* fenállását! — Ha mindezeket fontolóra vesszük, ha megfontoljuk: hogy azon most haladatlanul lenézett *tablábírói politica* a legutóbbi törvényhozásban az ezer éves szabadságait, a most magasba néző bourgeoisokat, s az egész pór néppel — *ingyen s magas feltételek* szabadon megosztotta; ha méltányolva arra is figyelünk: hogy azon tablábírói politica urbériségét vesztvén, sok helyen vagyonunk $\frac{3}{4}$ részét felaldozta, csak némi részben kárpótlándó; hogy azon gúny tárgyává lett tablábírói politica az adót, s köztelhervisést szabadon elvállalta, s a honvédelmet is, melly hajdan csak egyetlen kötelessége volt, törvénybe ígatta, hogy azon lenézett tablábírói politica a jelen kormányt alkotta, s legjelesb tablábírói egyéneit minisztereknek tűzte vala ki! — s hogy végre e tablábírói politica a fejdelem, s nemzet közt párhuzamosságban, s viszonyosságú igazságban alaptörvényeket alkotván, a magyar álladalm talpkövet letenni tudta! Ha mind ez: mit elvitázni nem lehet, áll: akkor megvallani kénytelenek vagyunk, hogy kár volt a szabadsajtó útján annyi méltatlansággal a tablábírói címet illetni, s gúny tárgyává tenni! —

De megmondjuk mi, ha úgy tetszik, annak értelmét, s mint már mondánk: nagy jelentőségű lény volt az, mint például: a mélyen tisztelt miniszterek egytől egyig tablábírói fenségesség szerepet vittek a megyéknél, s törvényhozásnál: de volt parányi lény, s érdemtelen tablábíró is: ki csupan a főispán kegyelméből kinevezetvén, életben mit sem tett a közjóért, legfőlebb hírlapjait — *tekintetes, nemes, nemzetes s vitéz* tablábírói címmel sujtásozva jellemezte fel. — Itt azonban inkább a kinevezőt megróni gyávaságáról, mint a kinevezettet bargyuságáról vádolni lehet.

S ki tehet róla, hogy tetszett az ázsiai népek a cifra cím, a nagy tekintélyű vitéz ragyogás, mind ez a keleti nép eredetiségének rongyos maradványira mutat, s több ország van a művelt Európában is, hol némi ragyogó címmel, s rendel feldiszítve nem lenni, rendkívüli eset; sőt tisztelet hiánykint még nem rég is tekintetett — ugy például a a nagy Francia hon még a mult királyi dynastia alatt is véve, *Legion d'honneur* — a becsületserégi rendel feldiszítve nem lenni, rendkívüli megbántásnak tartotta volna némi jelesb francia, s így történt ott is a Legion d'honneur megfizetlétessel, mint nálunk a tablábírói kitüntetéssel, hogy elveszté hajdani eredeti érdemét: a mit t. i. hajdan a nagy császár Napoleon viselt volt, azt Lajos Fülöp alatt már igen érdemtelen egyének hordtak mellett, s épen ezen eset nálunk is e szerint történt: mert ha idegen fejedelmet, hadvezért, herceget s nagy tudományu férfit megfizetlét akartuk: azt a megyeinkben tablábíróssággal megfizetlételtük: s ez volt az érdem kül-

minatiojának egyik extremuma. — A midőn ellenben ugyan azon tablabirói czimvel igen sok pimasz földes ur, ki születésének köszönhetten csupán, hogy élni képes volt, s ki hazánk javáért soha mákszemtet sem tett, méltatlanul tüntetett ki, — ez volt a semmiségének másik extremuma! —

Azonban mellőzvének mind ezen visszaéléseket, ismét visszatérünk azon kimondott alap elvünk fentartásához: hogy egy alkotmányos allodomban hol koronás király a fő, kell az érdemnek kitüntetve lenni, kell az érdem-aristocratiának például szolgálni az utánzásra — s mit a democraticai státusoknál pénz aristocrazia által legyőzteni látánk, akkor inkább legyen elsőse az intelligentia s érdem-aristocrátiájának. Legyen magnas, legyen nemes érdem után kitüntetve! legyen tablabiró, de érdem szerint választva, s akkor az intelligentia, melynek organuma leend, nem félhet többé tablabiró politicától! Hódoljunk tehát inkább észnek, erénynek, tudományoknak, s érdemnek — mint pénz-aristocratiának. — *Intelligentia, s érdem kitüntetése* legyen jelszavunk!

10-er. *Az ösiség eltörlése végett* hozandó új törvény minél előbb szentesíttessék. E tárgy már alaposan megvitatta volt, s a legjelesb status férfiak megmutatták: hogy az ösiség eltörlése által a magyar nemzet hitelle biztosítva, s financialis tekintetben a jószágok értéke kétszeresen félemlve leend!

11-er. Különös figyelmébe a törvényhozásnak ajánlani bátrak vagyunk a Duna, Tisza, Dráva, Száva, s hazánk többi folyóinak, Balaton s fertő tavainak s ezer négszögű méréföldön fölüllévő posványainak szabályozását s rendezését. — Uraim! Itt egy új orszagot nyerünk, s ezer millio pfton fölüli mértéket nyerünk a semmiségből. A lég megtisztítva, a számtalan láz, s betegség számüzve, financialis állásunk ezer millio pftal emelve, az élet újra alkotva, s ez által a haza szellemi s anyagi állása potenciozva, s örök időre biztosítva leend!

S majd e munkák kezeltetésénél merülend fel azon allodalmi gazdasági kérdés megfejtése: mi üdvös hazánk felvirulására előbb a földi, vízi, vaspályai közlekedéseket? melyiket előbb? s mily haszonnal létesíteni? — Ez érdemben ujan alkotandó törvényt kérünk.

E nagyszerű tárgyak kiviteléhez tudományos és erélyes egyének kormányzása szükséges: kiket nem tekintély, s protectiók utján, hanem kiképzettségükhez aránylag ily munkák vezérletéhez érdemesíttetni kívánunk.

12-er. A tisztviselők, s követek választási rendszerre nézve, mely a legújabb törvények által megalapítva vagy, azon ohajtásunk volna, hogy vajha azon előbbi corteskedés méltelye a szabadválasztási körből örökre kivette volna, mely feldulja, s elmérgezi az igazság szeplőtlenességét! — Kikeltünk az előbbi cortes világi rendszer ellen, mint szabálytalan erőszak ellen, s jelen kormány alatt reményeltük, s vártuk azt: hogy az újabb törvények szellemében a szabadság kivivandja diadalát, s tökéletes szabad akarat, s szabad választásunk jelölendi ki az egyéneket, kiket alkalmazni akarunk, s méltán reményeltük azt: hogy a szabadság az intelligentiával kezelt fogva, kibékítendi némi viharos kedélyeket, eltörlendi némi ellenszenvet, s a régi ellenségeket barátokká varázsolandja át!

Azonban csalatkozunk — már a választók ezerekre menő legioinál az első corteskedésre találtunk, mert itt is már a qualificatióval, képes e? nem e? választó lenni? ezer volt a rokon, s ellenszenv! — Majd a népképviselők a megyéknél, s városi képviselők a városoknál jöttek vita alá. — Itt volt még az ezer caballa, mindegyik pártemberének külön lajstroma, melyen már, mint a Révkomáromi megyei, s különösen a városi képviselők névsora, azoknak t. i. kikel a pártemberei előre megválasztandókat kitűztek, nyomtatott íveken körülalt, s az intelligentia nagy részének kihagyásával a törvény ellenében, mely bizonyosan az intelligentiát, s érdemet becsültetni, kiemeltetni, s megválasztani ohajtja; sőt a kitűzött országos cenzlja szerint parancsolja, a legultozottabb ellenszenv, s önkény gyakoroltatott!

Ez a Komáromi megyei, s főkép a Komá-

rom városa képviselőinek megválasztása! S ha a kormány kívánja, el nem maradand. annak még terjedelmes vázlata, s Commentarokkal híven felvilágítva!

Mi, kik pártemberei nem vagyunk, kik positiv jogainkat a megválasztásoknál sem használtuk, már előre látván, Komárom városában azon tulzás, ellenszenv, s önkény törvénytelen működéseit, kik tehát igénytelen kebellet, s nyílt sisakkal lépünk fel az igazság felfedezésére. kik a szólás- s sajtószabadságot nem elcsavart, vagy ellenszenvet kebelező tények elősorolásával, hanem a valóság felderítésével használjuk, fentartottuk magunknak, ama fentebb érintett képviselők megválasztásának, roppant ellenszenvet, s önkényt mutató rendszeréről csak azt az egyet megemlíteni: hogy Komárom városában létező párt, mely az előbbi Kossár Ferencz főbíró barátai, s pártfogói ellen keletkezett, egy feliven kinyomtatva körülaltatva, a saját rokonszenv egyeiből kiszemelt, 85 tagokból álló névsort, s ebből mindegyikének adatoit egy példányt: kiknek mindegyike saját nevét kitörülve, a 84-re határozott képviselőket, a választmányak át adta, a szabadválasztás rendszerének, s hazának fő elemének, a szabadságnak, világos s önkény gyakorlatlotta letapodtatva!

Természetes lön, hogy a mennyire a 84 tagokon még fölüli saját párt embereinek birt ama Kossár elleni párt, kiket a 84 tagok, mint választó tagok közé nem sorozhatott, azokat is azon 85-re terjedő névsorral ellátván, ezek is tudtak, kikre voksoljanak, s azért ezek is szavazatukat a Kossár elleni párt embereire adták mint képviselőkre!

Igen természetes lön a következmény: hogy ily erőszak, ellenszenv, s önkény gyakorlati fellétek a szabad választás ellen, a Kossár melletti pártnak, mely ezen érdemes régi tisztviselő, s szép családya mellett buzgott, s mely az igazságot védve, bizonyosan a másik párt embereit is érdemüknel fogva méltatni, s hivatalokra emelni tudta volna, megbuknia kellett! — Megbukván ekép Révkomáromban a szabad választás, a lélek tiszta sugallatainak organuma, s a tiszta meggyőződésnek szabadsága, Komárom városában az intelligentia nagy része a választók sorából kihagyatott!!!

Mi e sorok írói igénytelenek vagyunk, sem hogy legkevesebb befolyást gyakorolni ohajtanók, Komárom városa kormányába, de annyit szabad tollunkal az igazság ügyében mondani kívántunk: hogy törvénytelen, s szerencsétlen működés az: hol ellenszenv uralkodik, s hol önkény a szabadságot letiporja, s kitűzi zsarnok zászlóját, hol az érdem, a tudomány, a műveltség, az intelligentia, melyet annyira a tudós külföld korszakában, megbuktatva, háttérbe tétetik, s lábba tapodtatik!

Sajnosan írjuk e sorokat, mert látjuk, hogy a szabadság megbuktatva van, s azért legbuzgóbb ohajtásunk, s kérelmünk a legközelebbi törvényhozáshoz abban öszpontosul: hogy ily ellenszenv, s önkény gyakorlat ellen a szabad választásoknál oly erélyes új törvény alkottassék: mely az önkény gyakorlók, s a szabadság, mint a választásoknál a lélek tiszta sugallatainak szabad műszere ellen, bár mi tekintetekből nyíltan, vagy alattomosan fellépőket, s a szabad választás ellen veszélyes hatással működőket, közkereset alatt perbe idéztesse, s az igazság törvényes szigorúsága szerint, a szabadságot leromboló visszaélésekhez képest, aránylag szigorúan megbüntesse!

A 2-ik kérelmünk az: hogy mindennemű megvesztegetést, s corteskedést tiltva, ugyan azon e tárgyban hozandó új törvény a választók kép- s tisztviselők mikép megválasztásuk rendszerét egyszerűsíteni, s így a drága időt is a munkás, s műiparos osztálynál főkép kímélve, mennél tisztább elemű rendet, s legigazságosb az érdemet, intelligentiát, s műveltséget pártoló, s kitüntető módot, s legrövidebb választási kezeltetést rendelni, s üdvös rendet, s igazságos eljárást, mind a megyékre, mind a városokra nézve, bizonyos törvényszabta büntetés alatt, szigorúan megtartandó, megalapítani, s ekép a közszabadságot, a lélek sugallatának szabad organumát védve, hazánkban fentartani törekedjék!

Végszavunk:

A legközelebb tartandó nemzeti gyűlésre a követek czelszerű megválasztása végett szükséges egy pár szót emelnünk a hazához:

Mint előzményeinkben kifejtünk, a választandó követek azon tényező elemek leendnek, melyektől függ hazánk boldogságának, vagy boldogtalanságának jövendője!

Az előbbi sorokban liberalis szellemű nézeteket, s szabadelvű törvényjavaslatainkat kifejtünk, s miután azokat életbe léptetni kívánjuk, akkor csak a nemzet nagy részének, s okosan haladó intelligentianak elveit adtuk elő, mert ezek által hazánk átalakulásának boldog jövendőjét, s nagyságát érhetjük el. — Batrak vagyunk tehát őszinte a megválasztandó követ urakat hazafiúi bizodalommal felszolitani, s az egész törvényhozást a haza színe előtt felkérni: hogy az imént a fentebb előterjesztett 12 pont törvényjavaslatoikat elfogadni, s szentesítendőket minél előbb, hazánk jövendő boldogságának, s nagyságának megalapítására, melyet a már ez előtt törvény által szentesített *nemzeti örsereg* fenállásával, s magasztos védelmével megőrizteni, s fentartatni biztosan reménylünk, életbe lépteteni méltóztassék.

Az ország- s nemzet gyűlési követekre, s azok megválasztására nézve, hazafiúi ohajtásunk azon tiszta elemű kívánatokban, s igénytelen, csupán hazánk nagy jövendőjének kifejlésére, s felvirágzására czélzó nézeteinkben öszpontosul: hogy a követek tiszta jelleműek, s tudományokban jártas egyének, s hazánk boldogságát szívükön hordó, s előmozdítani törekvő hazafiak legyenek, hogy azok nem mind a jogi tudomány gyakorlói legyenek; hanem mivel hazánk átalakulása nem csak szellemi, hanem anyagi tekintetben is történeudik: tehát nem csak publico-politicusokból, alispányokból, tablabirakból, s a megyei kar tisztviselőiből, hanem Franciaország, e nagy s szabad ország példányára, hol a nagy tudományu Arago párisi astronom a kormány élén kitüntetve, s feldicőitve, s megválasztva kormányoz, legyenek megválasztva nálunk is a tudományos osztályokból mathematicusok, physicusok; legyenek megválasztva mérnökök, kik hazánk roppant szabályozásainak, s rendezéseinek nagy munkájáról, s az allodalmi gazdaság roppant tárházából merített elvekkal fellépve, üdvös törvény javaslatokat terjesztendhetnek elő; választassanak meg természet tudósok, kik az anyagi élet elemeit felfogva, s a hatalmas természet gazdagságát haszonra fordítva, törvényjavaslatokkal, a mezei gazdasággal, s bányászattal is kezelt fogva, nagy haszonnal alhatnak elő, választassanak meg követeknek, ugyan ama nagy Franciaország példájára, munkás osztályból gyárosok, eróművészek, s kereskedők is, mert most az ideje, hogy a régi elavult rendszert lezárva, nem mindig prókatoroskodhatunk, hanem a töméredek tudományok osztályait figyelmünkre méltatva, s érdemesítve, a termékeny dús, de elhanyagolt Magyarországot paragon heverő rónaságát, vagy posványosság lepte tartományt gyönyörűen virító magyar paradicsommá alakíthassuk át!

A régi előítéletekből tehát kivétel, s az intelligentiát, s tudományt is legelől méltatva, a magyar tanító felső intézetekből is, s kir. egyetemből is néhány tagot követekül megválasztatni ajánljuk: valamint *átalánosán, nem önkény, nem előre kicsinált terv szerint törtenjék a követ választás*; hanem tudomány, és pedig különbözőféle tudományok felkenteből, tiszta jellemű, buzgó, művelt s az érettebb értelmiséggel tartozó hazafiakból. — Areopagusú itélet hídgyerűséggel, s igénytelen bírói szabadsággal választassanak a követek, különösen az intelligentiát, a felsőbb tudományokban jártaságot, s a valódi érdemet méltatva választassanak a követek a nemzeti gyűlésre, mely átalakulásunk s hazánk boldogságának egy jövendőjét s alapját alkotandja!

Ezen igénytelen, s buzgó hazafiúi nézeteket, s törvényjavaslatoikat, fejedelmünk, s hazánk javára szenteltek a törvényhozáshoz ajánlani, s több hazafiak nevében is előterjeszteni, hazafiúi köteleességének tartja. *Vizer István*